

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Otcovství v kontextu sociální politiky
Fatherhood in the context of social politics

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Kristýna Mlejnková, Ph.D.

Autor:

Barbora Kadečková

Praha 2021

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Kristýně Mlejnkové, Ph.D. za trpělivý přístup, cenné rady a odbornou pomoc při vypracování práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Otcovství v kontextu sociální politiky“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Jméno autora

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku otcovství v kontextu sociální politiky. V teoretické části je popsán otec, jeho význam v životě dítěte a způsob jakým se vyvíjela jeho role až do současnosti, která je spojována s krizí otcovství. Dále se věnuje možnostem a důležitosti podpory konceptu aktivního otcovství, na nějž je v současnosti zaměřená sociální politika. V praktické části je popsáno výzkumné šetření, metodologický postup a jeho výsledky. Cílem bylo zjistit povědomí českých otců o možnostech, které jim tato politika poskytuje a najít způsob, jakými lze otce podpořit.

Klíčová slova

Otcovství, aktivní otcovství, sociální politika

Annotation

This bachelor's thesis is focused on the issue of fatherhood in the context of social politics. The theoretical part describes father and his importance for his child's life. It is explained how the fatherhood role evolved to current form often associated with fatherhood crises. The empirical part of the work describes the method and results of research performed to find out the level of the Czech fathers related to the possibilities, potentially provided by Czech social politics. Other opportunities how more support fathers' active role in child's rising and support are proposed and discussed.

Keywords

Fatherhood, active fatherhood, social politics

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod.....	8
1. Kdo je otec.....	10
1.1 Význam otce v životě dítěte.....	11
1.2 Druhy otcovských rolí.....	12
2. Vývoj otcovské role.....	14
2.1 Prehistorie.....	14
2.2 Antika a mýtus.....	15
2.3 Dnešní otec.....	16
3. Problematika dneška – krize otcovství.....	18
3.1 Příčiny krize otcovství.....	18
4. Sociální politika a otcovství.....	20
4.1 Aktivní otcovství.....	21
4.2 Proč je výhodné se otcům věnovat.....	23
4.3 Jakým způsobem vnímá sociální politika otce.....	24
4.4 Příklad Švédské sociální politiky na podporu otcovství.....	25
5 Nástroje sociální politiky na podporu otcovství v ČR.....	27
5.1 Nástroje vycházející z nemocenského pojištění.....	27
Ošetřovné.....	27
Otcovská dovolená.....	27
5.3 Rodičovská dovolená a rodičovský příspěvek.....	28
5.4 Daňové úlevy.....	31
5.5 Sladování rodinného a pracovního života.....	32
6 Metodologie	33
6.1 Předmět a cíl výzkumu.....	33
6.2 Konceptualizace.....	33
6.3 Operacionalizace.....	36
6.4 Výzkumná metoda a způsob sběru dat.....	38
6.5 Výzkumný vzorek a metoda vyhodnocování dat.....	39
6.6 Limity a etika výzkumu.....	41
7. Analytická část.....	42
Diskuse.....	65

Závěr.....	70
Seznam použité literatury a zdrojů.....	71
Seznam příloh k bakalářské práci.....	76

Seznam zkratk

Covid-19 – onemocnění koronavirem (SARS-CoV-2)

ČR – Česká republika

DVO – dílčí výzkumná otázka

H – hypotéza

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

ZVO – základní výzkumná otázka

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila Otcovství v kontextu sociální politiky. V dnešní době je role otce velice často spojována s krizí otcovství, či dokonce s jeho úpadkem. Postavení otce v rodině se v posledních letech výrazně změnilo. Otec ztratil svou výsadní pozici hlavy rodiny jako živitele. „*Otcovská autorita je dnes více plodem osobní práce a úsilí než společenského postavení. Už ji nechrání tradice, normy nebo společenská pravidla.*“¹ I od něj se nyní očekává péče o děti a domácnost. Avšak ztotožnění se s těmito požadavky je pro mnohé otce stále obtížné. Naštěstí jim mohou dobře cílené kroky sociální politiky velmi výrazně usnadnit naplňování této nové role – role aktivního otce.

Otcovská péče je nepostradatelná a ovlivňuje život každého jedince, proto jsem se rozhodla ve své praktické části zaměřit právě na ni. Cílem výzkumu je zjistit povědomí českých otců o možnostech, které podporují aktivní zapojení do péče o děti, jež jim poskytuje sociální politika. Na základě analýzy informací získaných z daného vzorku v práci zjišťuji, jakými dalšími způsoby, kromě již nastavených mechanismů, lze otce podpořit.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje otci a jeho významu, který má ve vztahu ke svým dětem. Zdůrazňuje právě jejich vzájemnou vazbu, která se v mnohém liší od té mateřské, avšak není o nic méně významná. Další část se týká historického vývoje otcovství, což umožňuje lepší pochopení problematiky dneška, tzv. krize otcovství. Následující kapitoly se přímo věnují otcovství a sociální politice.

Nejprve definuji pojem sociální politiky a aktivního otcovství, což je v současnosti preferované nastavení otcovské role. Dále uvádím, proč je důležité a výhodné se otcům v sociální politice věnovat. Je velmi podstatné se zaměřit i na způsob, jakým sociální politika otce vnímá, protože právě od toho se odvíjí mnohé z jejích kroků, směřující k tomu, že „*z mužů můžeme udělat otce.*“² Z tohoto důvodu se dále věnuji konkrétním opatřením, které Česká republika podniká na podporu otcovství. Zaměřuji se především na ty, které přímo souvisí s péčí o dítě, což jsou

¹ AUGUSTYN, Józef. O otcovství. s. 36.

² HOBSON, Barbara Meil. Making Men Into Fathers: Men, Masculinities and the Social Politics of Fatherhood. s. 1.

nástroje otcovská dovolená, ošetřovné, rodičovská dovolená, rodičovský příspěvek, daňové úlevy a opatření pro sladování rodinného a pracovního života.

K tomuto tématu mě inspirovala zkušenost z jedné studentské praxe, kterou jsem absolvovala v terénní sociální službě. Ta mimo jiné poskytovala i materiální pomoc. V průběhu praxe jsem se setkala s mnoha případy, kdy se matky snažily zajistit potřeby svých dětí. Byly to matky, které sháněly školní pomůcky pro své děti, řešily jejich obuv, oblečení, snažily se získat prostředky z hmotné nouze, aby pro ně získaly nejnnutnější potřebné vybavení k výuce. Ani v jednom případě jsem neslyšela, že by se staral otec. Neviděla jsem přijít ani jednoho a prosit ho třeba o penál. A to v mnohých případech žili s rodinami a byli dlouhodobě nezaměstnaní, tudíž jim nic nebránilo přijít místo matek. Ale to neznamená, že by se tento jev, kdy se otcové nezajímají o své děti, týkal pouze tzv. sociálně slabších rodin.

Teoretická část

1. Kdo je otec

*Mater semper certa, pater numquam*³

(matka je vždy jistá, otec nejistý)

Matkou dítěte je žena, která je porodila.⁴ Ale kdo je otcem dítěte? „*Zrození otce je méně bezprostřední a méně zřejmé než matčino. Právo matky na dítě totiž nebývá z principu nijak zpochybňováno, protože ona mu dala život a má na to spoustu svědků, otcovství musí matka nějakým způsobem potvrdit.*“⁵ V České republice se otcovství upravuje na základě tří domněnek podle paragrafu 776 až 793 občanského zákoníku. Tyto domněnky jsou vyvratitelné, což znamená, že jsou platné, pokud není prokázán opak.

První domněnka předpokládá, že otcem dítěte je manžel, nebo bývalý manžel matky, a to až do doby 300 dní od okamžiku, kdy manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné. Pokud se matka znovu provdá, otcem dítěte je pak nový manžel. Jestliže nedojde k naplnění domněnky první, uplatní se druhá domněnka o otcovství. Ta je postavena na souhlasném prohlášení matky a otce, které provedou před soudem nebo matričním úřadem.

Pouze když nedojde k naplnění ani druhé domněnky, určuje se otcovství na základě soudního rozhodnutí v řízení o určení otcovství. Jedná se o uplatnění třetí domněnky, která je založena na stanovení doby, kdy došlo k souloži mezi matkou a mužem, který je otcem. Návrh na soud může podat matka, dítě, nebo muž, jenž se považuje za otce.⁶ Toto potvrzuje Zojovu teorii, že otec je umělý konstrukt, který byl stvořen společností. Tato umělost vede k tomu, že je si otec se sebou mnohem méně jistý než matka.⁷

³ *Slovník cizích slov*. dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/mater-semper-certa-pater-incertus>

⁴ § 775 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵ AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. s. 128.

⁶ KÖRBL, Hugo a Česko. *Zákon o státním občanství České republiky: komentář*. s. 61.

⁷ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.21

Aby se muž stal otcem, musí svou novou roli přijmout. Uznání otcovství je stále projevem svobodné vůle a pokud je to možné, otcovství má být v souladu s biologickým rodičovstvím. Což odkazuje k dělení otcovství na biologické a sociální. *„Biologickým otcem je ten, jehož sperma oplodnilo matku dítěte. Sociálním otcem je ten, který vůči dítěti zaujímá roli otce bez ohledu na pokrevní příbuznost. Je to ten, kdo dítě vychovává a koho dítě jako otce přijímá. Může to být biologický otec, ale i např. otčím.“*⁸ Podle Zoji nezáleží na tom, zda je otec biologický nebo sociální (adoptivní), jelikož říká, že: *„Pro otce jsou sperma a dítě dvě různé věci.“*⁹

1.1 Význam otce v životě dítěte

*„Potřeba otcovské lásky je hluboko vepsána do každého člověka, i do dospělého. Zvláště ji pak potřebují děti a mladiství v době dospívání. Dítě hledá nejen teplou a něžnou lásku mateřskou, nýbrž i otevřenou, přátelskou a ochraňující lásku otcovskou.“*¹⁰ Otcovství nevzniká narozením potomka, ale buduje se postupně ze vztahu otce s dítětem.

Vžilo se tvrzení, že malé děti potřebují matku. To není úplně pravda. Děti potřebují oba rodiče. V prvních měsících života je sice jasnější úloha matky, ale už v této chvíli by měl otec budovat vztah s dítětem, aby se k němu, až bude starší a bude ho potřebovat, samo spontánně obrátilo. Hluboký citový vztah s otcem je pro děti základem pocitu bezpečí, stability a otevřenosti k okolnímu světu.¹¹

Pro vztah otec – dítě je důležitá jeho stálost a každodennost. Čas věnovaný dětem se nedá nashromáždit, protože otcovství se musí muž věnovat systematicky, každý den. Otec je pro děti zárukou rovného a spravedlivého přístupu. *„Otcové jsou pro své děti přínosem v mnoha ohledech – coby pečovatelé, kamarádi, živitelé, ochránci, pedagogové a životní vzory – a také se k nim dokážou až neskutečně emocionálně připojit.“*¹² Dobrý vztah s otcem tlumí negativní situace, jako je například finanční nejistota nebo problematická, až nepřátelská matka. Pokud děti vyrůstají s otcem, mají

⁸ ČERVENÁ, Zuzana. Komentář zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 788

⁹ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.24

¹⁰ AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. s.11

¹¹ AUGUSTYN, Józef. *O otcovství*. s. 20-23

¹² BURGESS, Adrienne. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. s. 181.

chlapci i dívky vyšší sebeúcty, lepší výsledky ve škole a také studují déle. Díky tomu získají lepší kvalifikaci a s větší pravděpodobností získají i kvalitnější zaměstnání.

Pro dceru je otec prvním mužem v jejím životě. Dcera pro otce, bez ohledu na věk, stále zůstává „jeho holčičkou“, ke které se staví ochranně-dominantním způsobem. Vztah otce a syna zase bývá označován za psychologicky nejsložitější vztah. *„Ve dvacátém století se vztah syna s otcem změnil v osudný rozkol. Malí chlapci už si nebývají s otci tak blízcí, pubertální chlapci své otce nenávidí a dospělí synové už se k nim nevracejí.“¹³*

1.2 Druhy otcovských rolí

V životě dítěte zastává otec mnoho rolí. Novák jich ve své knize Vztah otce a dcery uvádí sedm:¹⁴

1. Otec v roli hodně zaměstnaného muže

Tento otec bývá málo doma a je pro děti vzácný. I když pro ně matka obětovala čas, děti si pamatují hlavně zážitky, které prožily v průběhu let s otcem.

2. Otec v roli velkého kritika

Takovému otci není snadné se zavděčit. Klade velký důraz na autoritu a komunikuje direktivním způsobem. U dětí to může způsobit sebepodceňování. Často také nechce, nebo ani nedokáže projevit své city. Steve Biduplh ho nazývá otec-král, který se do rodinného života zapojuje jen v případě, že udílí tresty. Pohání ho vlastní frustrace a pro děti může být až děsivý.

3. Otec v roli malého velkého kritika

Tento otec je trochu unavený, depresivní, „rozumbrada“, až trochu jedovatý. Kárání dětí zlehčuje humorem. Jeho výroky si dítě pamatuje, aniž by bylo traumatizováno.

¹³ BIDDULPH, Steve. *Knih o mužství*. s. 34

¹⁴ NOVÁK, Tomáš a Blanka DVOŘÁČKOVÁ. *Vztah otce a dcery*. s. 15-20.

4. Otec v roli pasivní

Pasivní otec přišel o chuť do života, vzdal se. Všechno raději odsouhlasí a o nic kromě sebe se nestará. Veškerou zodpovědnost, povinnosti a rozhodování přenechal své ženě. Ustupuje jí stejně jako dětem a v práci. Tento otec nesnáší konflikty, a tak před nimi utíká a schovává se k novinám, televizi, do hospody, do garáže...

5. Otec v roli cizince

Bud' není doma vůbec, nebo se o své děti nezajímá. Obhazuje se zaneprázdněností. Vykonává pouze povinnosti, které považuje za své. Nezajímá se o vztahy a vazby v rodině. Takový otec může být i schopný a mocný, ale věnuje se raději kariéře. Odchází brzo ráno, vrací se pozdě večer. Vše sice ochotně zaplatí, ale nepřijde své dítě podpořit nebo povzbudit.

6. Otec v roli ideálu

Nebo také bezpečný otec. Dává dětem pocit bezpečí, jistoty, pocit ocenění. Dokáže děti podpořit, vcítit se do nich, vybudoval s nimi důvěrný vztah, a přesto si zachovat autoritu. Rozvíjí jejich zájmy, talenty a vzdělání.

7. Otec v roli osudového muže

Tohoto otce není dítě schopné opustit a osamostatnit se, a tak postupně přechází do pečovatelské role o otce.

2. Vývoj otcovské role

Počátek otcovství nacházíme v počátku kultury. Patriarchální rodina, která převládala u historických společností, je právě produktem kultury. V přírodě se nic takového nevyskytuje. To proto, že otec na rozdíl od matky potřebuje k pochopení své role určitou míru rozumové kapacity a schopnost reflexe. S otcovstvím bez přirozeného instinktu se setkáváme pouze u člověka. Jsou to dějiny, historie, nikoli vývoj druhů, které daly muži jeho postavení. Nejedná se o něco, co získal od přírody jako matka, ale o schopnost, kterou se musel teprve v průběhu života naučit.¹⁵

John Pleck spatřuje ve vývoji otcovství v západních zemích čtyři hlavní etapy. Nejprve vidí otce jako autoritářského učitele morálky a náboženství, následně jako vzdáleného živitele. Poslední etapou je „nový“ otec, který se aktivně stará o své děti už od jejich útlého věku.¹⁶ Toto dělení do značné míry koresponduje se Zojovým pohledem na vývoj otcovství, kde rozlišuje období prehistorie, antiky a mýtu, novověku a dekadence a současnost – dnešní otec.

2.1 Prehistorie

„O této době nevíme téměř nic, ale snažíme se říci skoro všechno.“¹⁷ Období paleolitu se zapsalo do dějin kromě používání pěstního klínu také tím, že lidstvo v tomto období vynalezlo monogamní rodinu a otcovství. Zrození rodinného života je spojováno s australopitékem. Sledujeme u něho počátky vzpřímené chůze a na základě biologických změn se zdá, že tento člověk sledoval určitý záměr.

„Zvířecí společenství se proměňuje v lidskou společnost tím, že přejde od nepravdělného páření k prvotní formě párových vztahů.“¹⁸ Tím došlo k zrušení zákona přirozeného výběru. Všichni muži začali plodit potomky. Vzpřímenou chůzí se změnila pánev matek, děti se začaly rodit předčasněji. Jejich závislost na rodičích se prodlužovala. Jelikož jsou děti schopné samostatné chůze až po roce života, péče o děti plně zaměstnala matčiny ruce. Tudíž muž převzal starost o obstarávání potravy a obranu a stal se tak otcem. *„Přírodní výběr neučinil děti silnějšími – víme, že byly naopak*

¹⁵ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.21-26

¹⁶ DUDOVÁ, Radka. *Rozporuplné diskursy otcovství*.

¹⁷ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.36

¹⁸ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.38

stále více bezbranné a závislé – zvýhodnil spíše sílu nové rodiny, pravděpodobně již monogamní a patricentrické, jaká mezi vyššími savci nemá obdoby.“¹⁹

2.2 Antika a mýtus

„Archetypální otec, tak jak ho známe, je král, moudrý stařec, otec na nebesích, jenž představuje autoritu a objevuje se jako protiklad matky. Tyto představy, které Jung označil za skutečné archetypy, se objevují napříč časem i prostorem v mnoha kulturách. To platí i o představě „otce-vládce“. Objevuje se jako Zeus, Thor, Brahma a další.“²⁰

V mnohdy (australští domorodci, čínská mytologie, Skandinávie) se však můžeme setkat i s alternativním otcovským archetypem, tzv. „otec země“, pečovatelem, který může i rodit. Naší kultuře jsou tyto představy cizí. A právě zpřetrhání vazeb mužů k plození má pro naši společnost závažné důsledky. Jestliže kultury, které mytologii o otci země uchovaly, snáze přijímají otce jako pečovatele svých dětí za normu, pak naše tradičně patriarchální společnost může vnímat vřelé vztahy mužů k malým dětem dokonce až jako delikventní.²¹

Pilíře evropského myšlení vznikly v antice, vychází tedy z řecké filozofie, římské civilizace a římského práva a křesťanství, které vychází z judaismu.

ŘECKO

V Řecku byl otec nadřazen matce, byl považován za jediného rodiče, což se stalo základem mýtů i vědeckých pozorování. Dítě nemělo právo na život, pokud ho nepřijal otec do domácnosti. V Athénách otec rozhodoval o smrti a životě dítěte. Často se stávalo, že nemocní novorozenci, zvláště holčičky, byly obětovávány. Proti vychovávání postižených dětí se stavěl např. Aristoteles, který žádal: *„provádění umělého potratu, když počet dětí v rodině dostoupil čísla stanoveného zákonem.“²²*

ŘÍM

Římané zcela nadřadili otce nejen matce, ale i svým dětem. V Římě platila otcovská moc, patria potestas, která umožňovala otci rozhodovat o osudu svých dětí.

¹⁹ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.38.

²⁰ BURGESS, Adrienne. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. s. 8.

²¹ BURGESS, Adrienne. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. s. 10-11.

²² VAŠEK, Bedřich. *Dějiny křesťanské charity*. s. 13.

Odtud vyplývá právo vraždit nemluvňata, pohazovat, odkládat, prodávat, přijímat nově narozené děti, nebo je naopak odmítat. Otec pro své rozhodnutí ani nemusel udávat důvody. Mohl své dítě dát jako záruku věřiteli nebo jako náhradu škody, kterou způsobil. A to vše v jakémkoli věku. Měl právo oženit syna a provdat dceru. Otcovská moc zde měla pouze práva, nikoli povinnosti.²³

ŽIDOVSKÁ SPOLEČNOST

Tradiční židovská společnost byla patriarchální. Výrazně sní však otřásla postava Ježíše z Nazareta. Netrval na direktivní formě vztahu k Bohu, označil ho za Otce a obracel se k němu nahoru, na nebesa nebo do hlubin svého srdce. Podle Zoji začal pohlížet na otce jako na psychologický problém. Možná i proto Izrael jeho nauku odmítal.

KŘEŠŤANSTVÍ

„Křesťanské učení milosrdenství a lásky k bližnímu předjímalo moderní rovnostářství a nepřímo antipaternalismus, který s ním byl historicky spjat. Ideál bratrství, jenž svrhl otce Izraele, inspiroval v 18. století evropské i americké revoluce.“²⁴

2.3 Dnešní otec

Dřív otec ve světě tvrdě pracoval a stejně tak tvrdě rozhodoval i doma. V průběhu dějin války, a především pak první světová válka dokázaly, že žena si v domácnosti poradí stejně tak dobře jako muž. Ženy se postaraly o živnosti, statky, domácnosti a poradily si i s výchovou dospívajících synů. Jenže z války se nevrátili citliví muži, připravení aktivně spolupracovat na výchově svých dětí a podílet se na péči o domácnost. Často trpěli posttraumatickými poruchami a měli problém se znovu začleněním do běžného života. O to víc se v této době začíná objevovat vzdálený, distanční otec, který výchovu dětí přenechává matce a uzavírá se do vlastního světa, kde je úspěšný (klub, zaměstnání).²⁵

Otcovství 21. století stále pociťuje důsledky změn, které se začaly odehrávat před více jak dvěma sty lety. Když se začala rozpadat tradiční role otce patriarchy,

²³ VAŠEK, Bedřich. *Dějiny křesťanské charity*. s. 14.

²⁴ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.160.

²⁵ NOVÁK, Tomáš. *Vztah otce a syna*. s. 15-16.

otevřela se řada nových možností pro jeho vztah s dětmi, které se vyvíjí dodnes. Z nové otcovské role se vyvinuly dvě opačné tendence, a to nepřítomný otec a aktivní, starající se otec. Díky menším povinnostem spojených s jeho rolí, si otec sám mohl zvolit, do jaké míry se bude podílet na výchově svých dětí.²⁶

V dnešní společnosti vidíme tři hlavní typy otců, kterými je otec pomáhající, otec živitel a pečující otec.²⁷

a. Pomáhající otcové

Pomáhající otcové se sice považují za živitele rodiny, ale jejich rodina je stejně tak závislá na příjmu druhého rodiče. Jejich partnerka musí chodit do práce, a tak pomáhají s péčí o domácnost a o děti. Ale nepřebírají za tyto činnosti plnou zodpovědnost. Jedná se o nejrozšířenější typ otce u nás.

b. Otcové živitelé

Tito otcové zaujímají tradiční živitelskou roli otce. Svou identitu získávají v profesním životě. Dosahují úspěchu, takže svou rodinu sami užijí, ale nemají na ni moc času. Péči o dítě se proto plně věnuje jejich partnerka.

c. Pečující otcové

Jedná se o nový typ otce, o aktivního otce, který neuznává tradiční rozdělení rolí v rodině na matku pečovatelku a otce živitele. Aby se mohl věnovat péči o děti, je ochotný upravit svou profesní dráhu. Tito otcové někdy nastoupí i na část rodičovské dovolené. Jejich počet je však v České republice poměrně zanedbatelný, a proto právě tuto skupinu mužů podporuje sociální politika ve svých opatřeních. Společnost, která je demokratická, upřednostňuje otevřené chování před autoritativním.

²⁶ ROTUNDO, E.A. *American Fatherhood: A Historical Perspective*. s. 7-23.

²⁷ KŘÍŽKOVÁ, Alena, ed. *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. s. 41-42.

3. Problematika dneška – krize otcovství

Krize otcovství se projevuje oslabením vztahu mezi otci a dětmi. Otec se vyhýbá rodinnému životu, uniká k práci či alkoholu nebo na druhou stranu používá až příliš síly při výchově svých dětí. Tím je myšleno např. nadměrné omezování jejich svobody a trestání.²⁸

Ještě v 1. polovině 20. století se zdálo, že evropská civilizace v čele s otci dobyla svět. Ale opak je pravdou. Otec se postupně mnohdy stal raritou a pro část rodin přestal existovat. Tohoto problému si svět začal všimnout, až když bylo pozdě.²⁹ Někteří autoři jdou až tak daleko, že současnou společnost nazývají „civilizací bez otce“.

Objevila se generace obhájců otcovství, kteří trvají na tom, že „fatherlessness“ (v doslovném překladu „bezotcovství“) je nejkritičtější sociální otázkou naší doby. David Blencorn vnímá tuto krizi jako „nejdestruktivnější trend naší generace“.³⁰

V posledních letech si této krize začínají všimnout i státy samotné a různou měrou se snaží ovlivnit to, co bylo dříve považováno za soukromý život. Například ve Spojených státech amerických Bushova vláda poskytla 300 milionů dolarů na „podporu zodpovědného otcovství a zdravých manželství“. Před ním prezident Bill Clinton vytvořil Presidential Fatherhood Initiative (Prezidentská otcovská iniciativa).³¹

3.1. Příčiny krize otcovství³²

Příčiny krize otcovství nelze hledat jen v otcích samotných. Je způsobena řadou faktorů, které nemůže jedinec sám ovlivnit, jako například změny ve společnosti, v oblasti kultury, politiky, náboženství a ekonomie. Jozef Augustyn uvádí hned pět důvodů současné krize otcovství.

1) CIVILIZAČNÍ ZMĚNY

Civilizační a technický pokrok se uvádí jako jeden z hlavních důvodů krize otcovství. Tyto změny výrazně postihly muže v tom smyslu, že se jejich působnost

²⁸ AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. s. 21

²⁹ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.204

³⁰ BASKERVILLE, Stephen. *Is There Really a Fatherhood Crisis?*. s. 485.

³¹ BASKERVILLE, Stephen. *Is There Really a Fatherhood Crisis?*. s. 485.

³² AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. s. 26-38

přesunula z rodiny, kde byl otec v nadřazené pozici, do továren, prostředí firem atp., kde většina zaujala podřízené postavení. Otec přestal být hybným faktorem v rodinném životě a jeho pouto s dětmi se uvolnilo.

2) KULT ÚSPĚCHU A RIVALITA

Mnoho mužů se v dnešní době žene za úspěchem. A to i za cenu ochabnutí vztahu k ženě a zanedbávání vlastních dětí. „Zvykl si penězi platit život svých dětí, ale v jejich životech je sám platný málo.“³³ Otcové často z rodin mentálně či fyzicky mizí a zaměřují se hlavně na živitelskou roli a v důsledku toho ztrácejí kontakt se svými dětmi.

3) MEZIGENERAČNÍ NEDŮVĚRA

Slabý kontakt mezi otcem a synem způsobuje nedůvěru, která se následně přenáší i do vztahů mezi mladšími a staršími muži. Vzniklá podezíravost a rivalita způsobuje konflikty otce a syna v době dospívání. A právě tato rivalita, nedůvěra a podezíravost způsobuje, že otec nedokáže vést svého syna k tomu, aby se z něj stal zralý muž. Kvůli přirozené nápodobě se pak přenesou dnešní chování otců do budoucího chování jejich synů.

4) VLIV TOTALITNÍHO REŽIMU

Totalitní režim měl velký vliv na formování identity muže, tedy i otcovství. I když hlásal mír a humanismus, byl vybudován na revoluci. Od každého, obzvláště od muže, se očekávala naprostá poslušnost. Nutil je zříct se svých politických společenských a náboženských přesvědčení. „Otcova morálně a psychicky zlomená páteř znamenala hluboké zranění pro jeho děti.“³⁴ Vztahy mezi rodiči a dětmi byly narušeny i přímou snahou režimu o ovlivňování mladé generace.

5) NÁBOŽENSKÉ PŘÍČINY KRIZE OTCOVSTVÍ

Odmítnutí Boha jako Otce, zdroje lásky, narušilo základní vazby v životě člověka: manželské, rodinné, mateřské i otcovské.

³³ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.205

³⁴ AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. s. 35

4. Sociální politika a otcovství

V posledních letech se v západní Evropě a Severní Americe viditelně zvýšil zájem veřejnosti o otce a otcovství. Politický diskurz učinil jasné kroky ve snaze „udělat z mužů otce“.³⁵ Lze vysledovat dvě hlavní zdůvodnění těchto změn. První zdůvodnění, založené na optimistickém pohledu na otcovství, nazývané také jako nové nebo aktivní otcovství, odráží změny, které se odehrály v genderových postojích v rodině. Podporuje muže k větší angažovanosti v domácnosti a v péči o děti. Druhé zdůvodnění, pesimistické, je spojováno s širšími společenskými změnami, jako je nízká porodnost a vysoká rozvodovost. Mnoho autorů spojuje zvýšený zájem o otce právě s velkým množstvím rozvodů v západních zemích, což vyvolává debaty o již zmiňované krizi otcovství, a tudíž obavy o finanční zabezpečení jejich dětí.³⁶

Otec měl v minulosti velký vliv na děti a svou rodinu, ve kterém ho podporovaly tehdejší náboženské a společenské struktury. Proto nestačí jen posílit mužovo otcovství, ale je zapotřebí ho znovu vybudovat v kontextu současné společenské, politické, ekonomické situace. Poté se stává z otcovství umělý konstrukt, program, který byl stvořen novodobou společností. Je to právě společnost, kdo ho (i když velmi pomalu) může reprodukovat a měnit.³⁷ Právě sociální politika disponuje nástroji, které mohou dopomoci k naplnění tohoto tvrzení.

V České republice je podpora otcovství ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi relativně nízká. Je zde málo praktických prostředků, které by otce motivovaly k péči o děti. Způsob, jakým otcové o děti pečují, není pouze jen jejich volbou. Je ovlivněn podmínkami a okolnostmi, které utváří společnost. Otcovství je stále spojováno s mnohými předsudky. Tyto předsudky mohou mít politici, zaměstnavatelé, sociální pracovníci, ale i sami otcové. Proto je potřeba je aktivně podporovat v rámci sociální a firemní politiky. Pozitivní změna se již odehrála například v médiích.

³⁵ HOBSON, Barbara Meil. *Making Men Into Fathers: Men, Masculinities and the Social Politics of Fatherhood*. s. 1

³⁶ GREGORY, Abigail a Susan MILNER. *What is "New" about Fatherhood?: The Social Construction of Fatherhood in France and the UK. MEN AND MASCULINITIES*. s. 589-590

³⁷ ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. s.21

Otcovství již nezmiňují pouze v souvislostech boje za práva otců, ale zmiňují i příklady dobré praxe.³⁸ Důležitou roli hraje sociální politika.

Sociální politika – definice

Sociální politiku lze definovat jako snahu, která bezprostředně směřuje ke zdokonalování životních podmínek lidí a řešení jejich nepříznivých, nouzových sociálních situací. Jedná se o soustavné, cílevědomé úsilí sociálních subjektů, o změnu nebo udržení sociálního systému pomocí nejrůznějších činností a opatření, která směřují k naplnění těchto cílů.

Sociální politiku vnímáme jako politiku orientovanou na člověka, na rozvoj a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic k rozvoji jeho osobnosti a kvality života. Sociální politika je součástí veřejné politiky státu. Jejím předmětem jsou sociální témata jako chudoba, nezaměstnanost či invalidita.

4.1. Aktivní otcovství

V konceptu „nového otcovství“ je otec pojímán jako stejně schopný, kompetentní rodič jako matka. Očekává se od něj, že se bude aktivně podílet nejen na výchově svých dětí, ale také na primární, tj. nutné, neodkladné, soustavné, a hlavně každodenní rutinní péči o ně (včetně těch nejmenších). Předpokládá se tak větší citové zapojení, angažmá otce v rodině, které může mít pozitivní dopad na všechny zúčastněné aktéry (otce, dítě i matku).³⁹

Tohoto konceptu si všímá i Česká republika, která se otcům a otcovství věnuje v různých dokumentech. Zavádí opatření, jež mají za cíl umožnit otcům se na výchově dětí aktivně podílet. Konceptem aktivního otcovství, rovnosti žen a mužů se zabývá Pracovní skupina muži a rovnost žen. Tato skupina se poprvé sešla 3. března 2015. Zabývá se např. tématy muži a násilí v České republice, sociální podmínky otcovství, muži v systému vzdělávání, zdraví mužů. Dále také projednává doporučení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužům, a to hlavně v návaznosti na zprávu „Sociální

³⁸ FAFEJTA, Martin, Martin JÁRA, Hana MAŘÍKOVÁ, Lukáš MULLER, Kristýna PEŠÁKOVÁ, Iva ŠMÍDOVÁ, Ivan VODOCHOVSKÝ a Lucia ZACHARIÁŠOVÁ. *Sociální podmínky otcovství v České republice*

³⁹ FRIEDLEANDEROVÁ, Hana. *Podoby otcovství v ČR – sociologický výzkum*

podmínky otcovství v České republice“ z roku 2014. Tato skupina také spolupracuje s LOM (Liga otevřených mužů) nebo s Otevřenou společností, o. p. s.

Podporou aktivního otcovství, mužů v otcovské roli se zabývají například tyto dokumenty:

Sociální podmínky otcovství v České republice

Tato zpráva z roku 2014 pojednává o situaci mužů-otců v rámci institucionálního a společenského nastavení otcovství. Zpráva se věnuje mezinárodním zdrojům pro státní politiky zabývající se otcovstvím, na základě statistik dává přehled o otcích v ČR a jejich participaci na výchově dětí, analyzuje je i z hlediska různých generací otců v Česku. Shrnuje současnou problematiku otcovství v ČR a to, jaký vliv má sociální politika na pečovatelskou roli otce. Zpráva také popisuje výzkumy, kampaně a činnosti na podporu aktivního otcovství.

Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030

Tato strategie vznikla v reakci na přetrvávající nerovnost žen a mužů v české společnosti. I když rovnost žen a mužů patří k základním hodnotám České republiky (Listina základních práv a svobod), různá evropská a mezinárodní srovnání ukazují, že z hlediska rovnosti žen a mužů patří Česko v rámci EU mezi podprůměrné státy. K hlavním problémům patří nerovnosti na trhu práce, ekonomické nerovnosti (vyšší míra ohrožení chudobou žen), velmi nízké zastoupení žen v rozhodovacích pozicích či stereotypní rozdělení rolí v péči o domácnost a rodinu.

Strategie si všímá dlouhodobě nízké účasti mužů na péči o děti. Příčinu vidí v genderových stereotypch (matka = pečovatelka) a v rozdílech mezi příjmy ženy a muže, a to i přestože došlo v posledních letech k názorovému posunu. Podle výzkumů si více než 60 % dotázaných myslí, že by se oba partneři stejně měli podílet na péči o děti nebo dohlížet na školní povinnosti dětí.

Změnu by podle této strategie mohla přinést transpozice Směrnice Evropského parlamentu a Rady o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob. Cílem této směrnice je zlepšit přístup k opatřením zaměřujícím se na rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem, jako jsou

dovolené a pružné uspořádání pracovní doby, zvýšit využívání pracovního volna z rodinných důvodů a pružného uspořádání pracovní doby ze strany mužů.⁴⁰

Podnět Pracovní skupiny k porodnictví k mimořádné situaci v souvislosti s rozšířením onemocnění COVID-19

Příkladem aktuálního dění, které dokládá důležitost vztahu otce s dítětem je Podnět Pracovní skupiny k porodnictví k mimořádné situaci v souvislosti s rozšířením onemocnění COVID-19. Tímto Pracovní skupina k porodnictví (Odbor rovnosti žen a mužů) reagovala na opatření ze dne 18.března 2020, které zakazovalo přítomnost otce dítěte u porodu, který podle ní představoval nepřiměřený a neopodstatněný zásah do práva na rodinný a soukromý život, což vyplývá z čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

4.2. Proč je výhodné se otcům věnovat

Z předchozích kapitol je patrné, jak velký význam má otec pro správný vývoj dítěte. Ale z aktivního otcovství neplynou výhody jen pro dítě, ale i pro stát jako takový. *„Důsledkem toho, že v rodině otec chybí nebo má s dítětem slabý citový vztah, je, že řada mladých lidí neumí v tomto komplikovaném světě žít, protože je to neměl kdo naučit. Mnoho obav dnešních mladých lidí vyrůstá právě z pocitu neschopnosti žít v čím dál složitějších strukturách moderní společnosti.“⁴¹*

Lze říct, že většina sociálních patologií je spojeno s dětmi bez otců: násilné činy, zneužívání drog a alkoholu, záškoláctví, těhotenství nezletilých, psychické problémy a sebevraždy. To vše je spojováno s absencí otců víc než s jakýmkoli dalším ukazatelem (rasa, chudoba...). Protože se dnes ví, že děti z vlivných, ale rozpadlých rodin se dostanou do problémů snáze než děti z chudých úplných rodin. To stejné se ukazuje i v Americe, kde se často řeší problematika bílých a černých dětí. Platí, že bílé děti z rozdělených domácností jsou více ohrožené oproti černým dětem z úplných rodin.⁴²

⁴⁰ Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU

⁴¹ AUGUSTYN, Józef. *O otcovství s Józefem Augustynem*. s. 32.

⁴² BASKERVILLE, Stephen. *Is There Really a Fatherhood Crisis?*. s. 485-486.

Podobných výsledků se dobral i výzkum, který uskutečnila National Fatherhood Initiative⁴³. Z výsledků vyplynulo, že děti, které vyrůstají bez otce jsou dvakrát více náchylné k obezitě. Je u nich dvakrát vyšší pravděpodobnost, že nedokončí střední školu. Tyto děti častěji čelí špatnému zacházení a vyrůstají v horších podmínkách než jejich vrstevníci z úplných rodin. Muži, kteří vyrůstali bez otce se častěji sami stávají nepřítomnými otci.

Otcové, kteří se však o své děti zajímají, zlepšují jejich celkové prospívání – emoční a sociální. Jejich dětem se daří lépe ve škole. Chlapci pak mají méně problémů s chováním a dívky jsou více emočně stabilní.

4.3. Jakým způsobem vnímá sociální politika otce

Jak již bylo zmíněno, otcovství je spojováno s mnohými předsudky. Ty se projevují i v přístupu, jakým sociální politika pohlíží na otce. Stále přetrvává pohled na otce jako na hlavního živitele rodiny. Jako primární pečovatelka dětí je viděna matka a mnohdy se zapomíná na to, že i otec by se měl starat o své děti.

Na tuto skutečnost upozorňuje ve své knize *Making men into fathers* Barbara Hopson. Připomíná, že otcovské (rodičovské) povinnosti spojuje zákon víc s finančním zajištěním než s péčí. Když otec neplatí výživné, může dostat až trest odnětí svobody. Ale když se otec o své děti pouze „nestará“ a neudrzuje s nimi žádný kontakt (například po rozvodu), žádný postih mu za to nehrozí.⁴⁴

Na tento postoj si stěžují i některé matky. Politici upřednostňují formu vztahu oproti jeho obsahu. Definují otcovství na základě mužova biologického a finančního spojení s dítětem. Na druhou stranu mají ženy tendenci klást větší důraz na obsahovou stránku vztahu otce a dítěte. Otcovství hodnotí podle mužovy identifikace s rolí a na základě účasti na rodičovských povinnostech.⁴⁵

⁴³ National Fatherhood Initiative – americká nezisková organizace, která se snaží o zapojení otců do života jejich dětí

⁴⁴ HOBSON, Barbara Meil. *Making Men Into Fathers: Men, Masculinities, and the Social Politics of Fatherhood*. s. 1-3.

⁴⁵ HANEY, Lynne a Miranda MARCH. *Married Fathers and Caring Daddies: Welfare Reform and the Discursive Politics of Paternity*. s. 461-481

4.4. Příklad Švédské sociální politiky na podporu otcovství

Pokud je sociální politika nastavená dobře, může velmi významně ovlivnit vztah mezi otcem a jeho dětmi. Výsledky takového snažení jsou patrné ze Švédka, které je často uváděné jako ideál politiky podporující otcovství.

Švédsko jako welfare state (sociální stát) má jednu z nejregulovanějších a nejméně intervenčních politik vůči otcům. Švédské právo udělalo z otcovství povinnost. V mnoha zemích vzrůstá zájem o otce a jejich pečovatelskou roli v rodině. Tento posun se nejvíce institucionalizoval právě ve Švédsku, kde zahrnuje proaktivní politiku otcovství jako povinnost odejít na část rodičovské dovolené (Daddy month). Dále je to společná péče po rozvodu, aby se udržel vztah mezi biologickým otcem a dítětem.

Švédsko velmi brzy upravilo práva a povinnosti rodičů k dětem narozeným mimo manželství, zatímco v mnoha zemích je otcovství stále spojeno pouze s manželstvím. Ve Švédsku už v roce 1917 uzákonili povinnost uvádět otce i u dětí narozených mimo manželství. Za tímto státním záměrem, zavedení povinného otcovství a nucení otců, aby přispívali na výchovu dětí, byla obava o situaci svobodných matek s dětmi. Problém jejich chudoby řešila povinnost výživného pro nesezdané otce. Autority získaly prostředky k vymáhání tohoto výživného na otcích. Toto opatření zmenšilo závislost svobodných matek na státní podpoře.

Biologické otcovství stále zůstalo jedním z klíčových témat Švédské politiky, a to i přes změny v definici rodičovství, manželství, a přes nárůst rozvodů a vznik patchworkových rodin. Před rokem 1960 sice otcové pravidelně platili výživné, ale zřídka byli oprávněni své děti navštěvovat nebo si nárokovat jejich opatrovnictví. To se změnilo až v sedmdesátých letech, kdy se začalo dbát také na otcovu povinnost pečovat o dítě. Což vedlo k propagaci společné péče o dítě i po rozvodu.

Snaha „učinit z mužů otce“, znamená v kontextu Švédka snahu o zrušení představy muže jako jediného živitele rodiny. K tomu přispěly mnohé politické kroky orientované na otcovství (otcovskou péči), muži, kteří ve veřejném diskurzu hovořili za muže jako otce, a státem organizované kampaně na podporu aktivního otcovství. Těch se ujala i média, která vytvořila obraz jemného a pečujícího otce, známého jako „velur papa“. Tento obraz se vžil do švédské kultury. Zpráva byla dvojí: otcovství je

mužské, a ne zženštilé a péče o vlastní děti je důležitý přínos společnosti. Obraz pečujícího otce se stal ikonou švédské společnosti.⁴⁶

Švédsko bylo v západním světě první zemí, která neutralizovala „mateřskou“ dovolenou. Stala se z ní rodičovská dovolená. Přídavky na ni jsou štědré a její podmínky neuvěřitelně flexibilní. Otcové a matky se o ni mohou jakkoli podělit a lze si ji vybrat až do osmi let věku dítěte.

Počet otců, kteří odcházejí na rodičovskou dovolenou, je sice nejvyšší v Evropě (40 %), ale i zde otcové čerpají výrazně kratší část této dovolené než matky. Od roku 1995 je ve Švédsku zaveden měsíc dovolené jen pro otce, tzv. Daddy month. V roce 2002 byla část rodičovské dovolené, která je rezervována pro každého rodiče, prodloužena na dva měsíce.

Ve Švédsku trvá placená rodičovská dovolená 480 dní. Šedesát dní je vyhrazených pro otce a dalších šedesát pro matku. Tato část je nepřenositelná na druhého rodiče. Zbývajících 360 dní mohou rodiče sdílet a čerpat podle vlastního uvážení. Do 18. věku měsíce dítěte může rodič být na neplacené rodičovské dovolené, kterou mohou čerpat všichni rodiče. Výše rodičovského příspěvku se odvozuje od předchozího výdělku. Prvních 390 dní příspěvek činí 80 % předchozího platu. Zbýlých 90 dní dostává rodič příspěvek 18 euro na den. *„Rodičovský příspěvek lze pobírat v plné či částečné výši – ve výši tří čtvrtin, poloviny, čtvrtiny nebo osminy rodičovského příspěvku. Podle výše čerpání příspěvku se pak délka čerpání rodičovské dovolené úměrně prodlužuje (např. jeden den s plným rodičovským příspěvkem se rozdělí na dva dny s polovičním čerpáním, nebo čtyři dny se čtvrtinovým čerpáním).“⁴⁷*

⁴⁶ HOBSON, Barbara Meil. *Making Men Into Fathers: Men, Masculinities, and the Social Politics of Fatherhood*. s. 92-122.

⁴⁷ KUNDRA, Lucie. *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. s. 25.

5. Nástroje sociální politiky na podporu otcovství v ČR

V souvislosti s otcovstvím se nejčastěji hovoří o ošetřovném, otcovské dovolené, rodičovské dovolené, daňových úlevách a sladování rodinného a pracovního života.

5.1 Nástroje vycházející z nemocenského pojištění

Ošetřovné

Ošetřovné je dávka vyplývající z nemocenského pojištění (Zákon č. 187/2006 Sb. – Zákon o nemocenském pojištění). Nárok na ošetřovné má rodič, který nemůže vykonávat své zaměstnání kvůli ošetřování dítěte mladšího deseti let, v případě, že toto dítě onemocnělo nebo utrpělo úraz. Dále má rodič nárok na ošetřovné, když pečuje o dítě mladší deseti let z důvodu nařízení karantény dítěte nebo v případě, že dojde k uzavření školského nebo jiného dětského zařízení, v jehož denní nebo týdenní péči dítě je. Výše ošetřovného za kalendářní den činí 60 % denního vyměřovacího základu.

Tohoto druhého případu, kdy rodič pečuje o dítě mladší deseti let, se využívalo v průběhu pandemie onemocnění Covid-19. Tuto mimořádnou situaci blíže upravoval Zákon č. 438/2020 Sb. – Zákon o úpravách poskytování ošetřovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Otcovská dovolená

Otcovská dovolená byla zavedena 1. února 2018. Jedná se o dávku vyplácenou z nemocenského pojištění. Smyslem této dávky je pomoci tatínkům v prvních dnech po narození dítěte. Cílem otcovské dovolené je brzké vytvoření vazby mezi otcem a dítětem. Podporuje rovnoměrnější rozdělení pečovatelských povinností mezi rodiči. Nárok na otcovskou dovolenou má také rodič pečující o dítě do 7 let věku, které převzal do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu.

Otcovská dovolená trvá 7 dní a musí se čerpat v kuse, v průběhu prvních šesti týdnů po narození dítěte. Otcovi náleží 70 % redukováného denního vyměřovacího základu za kalendářní den. Podmínkou získání otcovské je účast na nemocenském pojištění. Dále také musí být otec zapsán v rodném listu dítěte. Dávka otcovské poporodní péče se řídí zákonem o nemocenském pojištění (zákon č. 187/2006 Sb.).

Během prvních tří let své existence byla dávka otcovské poporodní péče vyplacena 138 707krát. Celková vyplacená částka činila 764 milionů korun. V roce 2018 byla vyplacena 43 441krát. Zájem o ni zůstává v podstatě stejný. V roce 2019 byla vyplacena 49 306krát a v roce 2020 v 45 958 případech. Výdaje na ni v roce 2020 činily 269 232 156 korun.⁴⁸

V příštím roce, tedy v roce 2022, se otcovská dovolená bude prodloužena na deset dní. Dojde tak ke sjednocení podmínek otcovské dovolené v Evropské unii. Dosud není jasná výše dávky. Dosud není jasný způsob určení výše dávky. Zda se bude řešit stejným způsobem, a tedy otec nebo rovnocenný druhý rodič dostane 70 % redukováného denního vyměřovacího základu či se bude navyšovat.⁴⁹

5.3 Rodičovská dovolená a rodičovský příspěvek

„Rodičovská dovolená se vztahuje k pracovní-právní oblasti, institut rodičovského příspěvku je součástí systému státní sociální podpory a jeho smyslem je finanční zabezpečení pečujícího rodiče.“⁵⁰ Rodičovskou dovolenou lze definovat jako omluvení u zaměstnavatele z důvodu péče o dítě mladší tří let. Rodičovský příspěvek je dlouhodobě finančně nejnákladnější dávka systému státní sociální podpory.⁵¹

Do roku 1984 neměli otcové nárok na žádnou dávku sociálního nebo nemocenského zabezpečení. Možnost pobírat mateřský příspěvek získali prvně až v roce 1985. Tento příspěvek mohl využívat muž starající se o dítě do dvou let věku. Tento muž však musel být rozvedený, ovdovělý, svobodný a nesměl žít se svou partnerkou, nebo pokud nemohla jeho manželka ze závažných důvodů pečovat o dítě sama, například z důvodu vážné nemoci. Na rodičovský příspěvek měli všichni muži nárok až od 1. října 1990, ale zaměstnavatel neměl povinnost je uvolnit, pokud potřebovali být s dítětem doma. Např. kdyby otcové chtěli nastoupit, na rodičovskou

⁴⁸ Už tři roky pomáhá otcovská novopečeným tatínkům. s. 1-2.

⁴⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU. s. 79–93.

⁵⁰ MAŘÍKOVÁ, Hana a Radka Radimská. *Podpora využívání rodičovské dovolené muži*. s. 16.

⁵¹ HÖHNE, Sylva. *Změny v čerpání rodičovského příspěvku v demografických souvislostech*. s. 5.

dovolenou, museli by rozvázat pracovní poměr. Ke zrovnoprávnění s matkami došlo až v roce 2001 zavedením institutu rodičovské dovolené.

Rodičovská dovolená

Rodičovskou dovolenou upravuje § 196 v Zákoníku práce 262/2006 Sb. „*K prohloubení péče o dítě je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnankyni a zaměstnanci na jejich žádost rodičovskou dovolenou. Rodičovská dovolená přísluší matce dítěte po skončení mateřské dovolené a otci od narození dítěte, a to v rozsahu, o jaký požádají, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku 3 let.*“⁵²

Muži na rodičovské dovolené tvoří heterogenní celek. Lze vysledovat dvě hlavní skupiny, a to muže se základním vzděláním a nedostatečnou či zastaralou kvalifikací, kteří žijí v regionu s vysokou mírou nezaměstnanosti, kde má povolání jejich ženy vyšší lukrativitu a status. *Většina si totiž myslí, že muž je na rodičovské dovolené a žena pracuje, neboť je „přinucen rodinnou nebo osobní situací.“*⁵³ Na ryze vnitřní motivaci a odhodlání muže zůstat s dítětem pohlíží spíš druhá skupina, kde je povolání partnerů srovnatelné.

Situace, kdy muž odchází na rodičovskou dovolenou, vyvolává v otci i matce pocity nejistoty. Otec se musí naučit zvládnout denní rutinu a matka zase přichází o část svého mateřského monopolu. Matky se často také obávají reakce okolí. Někdy jim také vadí, že za to, co by u nich bylo bráno za samozřejmost (péče o děti), okolí muže oslavuje jako hrdinu.

Péče o děti stále zůstává doménou ženy. Na rodičovskou dovolenou v Evropě (kromě Skandinávie) nastupuje pouze 1 % až 10 % mužů. Nejčastěji jim v nástupu brání ekonomické faktory, společenská kultura (očekávání, že o dítě pečuje matka), flexibilita (možnost skloubit péči o dítě s prací), fyzické faktory (kojení v prvních měsících), vzdělání, postoje k genderovým rolím, vztahové faktory (jiný muž na rodičovské dovolené) a podpora okolí.⁵⁴

⁵² § 196 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

⁵³ MAŘÍKOVÁ, H. *Kdo jsou otcové na rodičovské dovolené?*. s. 8-10.

⁵⁴ KUNDRA, Lucie. *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. s. 7.

K tomu, aby byla rodičovská dovolená skutečně čerpána muži, nestačí jenom její zavedení. Je potřeba ji pro muže udělat atraktivní, o což se mnohé země pokouší různými způsoby. Dopomocť k tomu může například její prodloužení, jelikož muži nastupují z důvodů kojení na rodičovskou dovolenou až později. Důležitou roli hraje výše příspěvku a flexibilita. Nejradiálnějším způsobem řešení je udělat z části rodičovské individuální nárok. Ten nelze přenést na druhého rodiče. To znamená, že například dva měsíce rodičovské dovolené jsou vyhrazené pro rodiče, který dosud s dítětem na rodičovské dovolené nebyl. Pokud si svou část nevybere, nárok na ni zaniká. Rodič, který se o dítě doposud staral, nemůže těchto dvou měsíců využít. Jedná se například o tzv. Daddy month (Tatínkův měsíc) v Norsku a ve Švédsku. V Rakousku lze zase prodloužit dobu pobírání příspěvku, zažádá-li o něj druhý z rodičů.

Tato směrnice Evropského parlamentu o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob upravuje podmínky rodičovské dovolené vstoupí do našeho zákona příští rok (2022). Má za cíl motivovat otce k jejímu využívání a klade velký důraz na flexibilitu rodičovské dovolené. „Vzhledem k tomu, že flexibilita zvyšuje pravděpodobnost, že každý rodič, zejména otec, svého nároku na rodičovskou dovolenou využije, měli by mít pracovníci možnost žádat o její čerpání na plný pracovní úvazek nebo formou kratší pracovní doby, formou střídajících se dob dovolené a práce, například určité počty dní dovolené vystřídané obdobími práce, nebo jinými pružnými způsoby.“⁵⁵

Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je v ČR dávkou státní sociální podpory. Upravuje ho hlava V zákona č. 117/1995 Sb. – Zákon o státní sociální podpoře. „Rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, má nárok na rodičovský příspěvek nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte, a to nejdéle do doby, kdy byla na rodičovském příspěvku vyplacena z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině celková částka 300 000 Kč, není-li dále stanoveno jinak. V případě, že nejmladším dítětem v rodině jsou 2 či více dětí narozených současně, má tento rodič nárok na 1,5násobek

⁵⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU. s. 79–93.

částky 300 000 Kč.⁵⁶ Jedná se o náhradu příjmu po vyčerpání dávky „Peněžitá pomoc v mateřství“, tu mohou čerpat i otcové. Ročně je jich kolem šesti tisíc.⁵⁷

V České republice v roce 2019 pobíralo rodičovský příspěvek 279 982 žen a 4 960 mužů. Celkový počet mužů činil 1,7 %. Nejvíce mužů bylo v hlavním městě Praze, a to 971. Naopak nejméně mužů rodičovský příspěvek pobíralo v Libereckém kraji, kde jich bylo pouhých 154. Nejčastěji ho pobírali muži starší 35 let, kterých bylo 2 834. Mužů do 24 let bylo pouze 250.⁵⁸

5.4 Daňové úlevy

Daňové úlevy jsou nepřímou státní finanční podporou rodin. Jejich cílem je ponechání co nejvíce financí v rodinném rozpočtu, aby byly rodiny co nejméně závislé na sociálních dávkách.

a) Sleva na manžela

Otec také může využít slevu na manžela, která činí 24 840 Kč, jestliže manžel žije s daňovým poplatníkem ve společně hospodařící domácnosti a pokud nemá vlastní příjem přesahující za zdaňovací období 68 000 Kč.

b) Sleva za umístění dítěte

Tuto slevu může využít jeden z rodičů, pokud žije s dítětem ve společně hospodařící domácnosti. Výše slevy odpovídá nákladům za umístění dítěte v předškolním zařízení, jakými je mateřská škola nebo dětská skupina.

c) Sleva na dítě

Dalším daňovým zvýhodněním, které může otec (rodič) využít, je sleva na vyživované dítě, které s ním žije ve společně hospodařící domácnosti. Všechny vyživované děti se posuzují dohromady. Sleva na jedno dítě činí 15 204 Kč, na druhé dítě 19 404 Kč a na třetí a každé další dítě 24 204 Kč.

⁵⁶ § 30 odst. 1 zákona č. 177/1995 Sb., Zákon o státní sociální podpoře

⁵⁷ *Už tři roky pomáhá otcovská novopečeným tatínkům. s. 2.*

⁵⁸ *Příjemci rodičovského příspěvku podle pohlaví, věku a krajů v roce 2019*

5.5 Slad'ování rodinného a pracovního života

Jedním z cílů rodinné politiky České republiky je zajištění dostatečného množství volného času pro zkvalitňování rodinných vztahů. Slad'ování rodinného a pracovního života je komplexní problematika, která se týká nejen otců, ale i matek. Souvisí gender problematikou na trhu práce, kdy „ženy jsou vůči mužům stále v nevýhodnějším postavení na trhu práce, muži jsou zase mnohdy omezováni v možnostech zapojit se aktivněji do rodinného života.“⁵⁹ Tuto nerovnost ještě prohlubuje nedostatek míst v zařízeních péče o děti mladší tří let, malá vstřícnost zaměstnavatelů v otázkách flexibilní pracovní doby a nedostatečná výše rodičovského příspěvku.⁶⁰

Rovnováha rodinného a pracovního života je i důležitý aspekt úspěšného aktivního otcovství. Aktivní, pečující otcové často stojí v opozici proti pracovní kultuře, které dominuje hegemonní maskulinita.⁶¹ Ukazuje se, že aktivní otci mají ve firmách málo podpory, místo toho se od nich předpokládá orientace na práci, kariéru a výkon.⁶²

Proti těmto problémům a stereotypům bojuje sociální politika, ať už podporou čerpání rodičovské dovolené otci, vyrovnáváním odměn mužů a žen, podporou flexibilních a zkrácených úvazků a nově i podporou sdílených pracovních míst, které upravuje novela Zákoníku práce účinná od 1.1. 2021. Cílem tohoto opatření je podpora a právní úprava zkrácených úvazků k lepšímu sladění rodinného a pracovního života zaměstnanců. Sdílené pracovní místo vzniká dohodou mezi dvěma a více zaměstnanci a zaměstnavatelem. Součet délky pracovní doby pracovníků, které místo sdílí nesmí přesáhnout délku týdenní pracovní doby.

⁵⁹ FAFEJTA, Martin, Martin JÁRA, Hana MAŘÍKOVÁ, Lukáš MULLER, Kristýna PEŠÁKOVÁ, Iva ŠMÍDOVÁ, Ivan VODOCHOVSKÝ a Lucia ZACHARIÁŠOVÁ. *Sociální podmínky otcovství v České republice*. s. 3.

⁶⁰ KŘÍŽKOVÁ, Alena, ed. *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. s. 35.

⁶¹ Hegemonní maskulinita představuje vzorec ideální mužské identity, který ho předurčuje k nadvládě nad ženami

⁶² LIEBIG, Brigitte a Mechtild OECHSLE. *Fathers in Work Organizations*. s. 9-10.

Praktická část

6. Metodologie

6.1 Předmět a cíl výzkumu

V praktické části své práce jsem se rozhodla dát prostor českým otcům, jelikož se jim ve výzkumech věnuje méně pozornosti než matkám. Někteří autoři jdou ve svých tvrzeních až tak daleko, že se podle nich stávají otcové neviditelní.⁶³ „*Otcové jsou kritizováni nejen za to, co dělají, ale i za to, co nedělají.*“⁶⁴ Z tohoto důvodu jsem se neptala na otce matek, aby nenastala situace, že výsledkem bude pouze kritika otců. Rozhodla jsem se věnovat pozornost tomu, co muži jako otcové dělají a kde by bylo možné je podpořit, ne jenom je kritizovat.

Ve svém šetření jsem se zaměřila na postoj českých otců k péči o své děti a to, jak v souvislosti s péčí o děti vnímají sociální politiku České republiky. Zda se s jednotlivými opatřeními setkávají/setkali, jestli je využívají a kde by viděli prostor pro zlepšení.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké je povědomí českých otců o možnostech, jež jim poskytuje sociální politika, a které podporují jejich aktivní zapojení do péče o děti. Na základě analýzy informací získaných z daného vzorku jsem chtěla najít možnosti, jak je podpořit ve využívání stávajících opatření a zda existují další způsoby, jakými by bylo možné otce podpořit více.

6.2 Konceptualizace

Pro naplnění cíle bakalářské práce jsem si zvolila základní výzkumnou otázku v tomto znění:

ZVO: „Jak otcové vnímají sociální politiku České republiky v oblasti podpory aktivního otcovství?“

Na základě prostudované literatury jsem si pak stanovila dílčí výzkumné otázky, které mi měly umožnit lépe porozumět dané problematice, odpovědět na ZVO

⁶³ BURGESS, Adrienne. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem.* s. 27.

⁶⁴ BURGESS, Adrienne. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem.* s. 25.

a pomoci mi k vytvoření jednotlivých hypotéz, které byly ověřovány dotazníkovým šetřením.

DVO 1: Znají otcové koncept aktivního otcovství?

Lze říct, že koncept aktivního otcovství, kdy se i otec podílí na každodenní rutinní péči o děti, je v současnosti preferované nastavení otcovské role. Aktivnímu otcovství věnuje pozornost nejenom Evropská unie, ale i Česká republika. Jsou vydávány dokumenty, které se jím zabývají. Ale v první řadě se koncept aktivního otcovství týká otců samotných.

Hypotéza č. 1: Otcové znají pojem aktivní otcovství a jeho podporu považují za důležitou.

DVO 2: Jaká je současná úloha otce v rodině?

Podle výzkumu Podoby otcovství v ČR – sociologický výzkum, provedeného v roce 2010, byli otcové stále hlavními živiteli rodiny. Věnovali se převážně činnostem spojeným s trávením volného času dětí. Nejméně se zapojovali do činností, které jsou tradičně považovány za čistě ženské, jako návštěvy lékaře atp.⁶⁵ Podle Adrienne Burgessové si otcové ani neuvědomují, jak málo toho dělají a jak málo času s dětmi tráví.⁶⁶ Tato otázka sleduje, zda došlo v tomto směru k nějakému posunu.

Hypotéza č. 2: Otcové jsou hlavními živiteli rodiny a věnují se převážně činnostem spojeným s trávením volného času dětí.

Hypotéza č. 3: V běžném všedním dnu tráví většina otců s dětmi maximálně 1 hodinu nebo 1 hodinu a méně času.

Hypotéza č. 4: Spokojenost s časem stráveným s dětmi závisí na délce tohoto času.

DVO 3: Jakou podporu pro péči o děti otcové sami využívají?

Rodičovskou dovolenou využívají otcové zcela minimálně, i o otcovskou dovolenou je menší zájem, než se předpokládalo. Otázka zjišťuje, které nástroje sociální politiky na podporu aktivního otcovství skutečně otcové využívají, a zda by

⁶⁵ FRIEDLEANDEROVÁ, Hana. *Podoby otcovství v ČR – sociologický výzkum*. s. 5.

⁶⁶ BURGESS, Adrienne. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. s. 69.

existovalo něco, co by jim ze strany prorodinné politiky ČR ulehčilo aktivní zapojení do péče o děti a podpořilo je ve využívání dostupných nástrojů sociální politiky.

Hypotéza č. 5: Otcové nástroje sociální politiky pro podporu aktivního otcovství využívají pouze minimálně.

DVO 4: Jakou podporu pro aktivní zapojení do péče o rodinu poskytují zaměstnavatelé otcům?

Čtvrtá otázka se zaměřuje na oblast sladování rodinného a pracovního života, jelikož se jedná o každodenní realitu pracujících rodičů a je to také podstatný faktor určující míru zapojení otce do péče o děti. *„Současný pracovní trh stále preferuje „mužský“ model pracovní dráhy: práci bez přerušení od ukončení studia po důchod, nerušenou soukromými (partnerskými a rodinnými) záležitostmi, dlouhou pracovní dobu podmíněnou přítomností na pracovišti, schopnost časové a prostorové flexibility a mobility podle potřeb zaměstnavatele.“*⁶⁷

Hypotéza č. 6: Zaměstnavatelé dostatečně nepodporují otce v zapojení do péče o děti.

Hypotéza č. 7: Zaměstnavatelé poskytují otcům práci na zkrácený úvazek zcela minimálně. Preferují „mužský“ model pracovní dráhy.

DVO 5: Jak jsou otcové o podpoře rodičovství informováni?

Ve Švédsku se díky kampani Velur papa podařilo zafixovat obraz otce jako jemného a pečujícího, takže pro ně pohled na otce, pečujícího o své děti, není ničím neobvyklým. Možná i proto je ve Švédsku na rodičovské dovolené více otců než jinde v Evropě. I v České republice proběhly kampaně na podporu otcovství, např. projekt *Táta jako máma* (cyklus dokumentů) nebo *Táto, jak na to?* (cílem bylo zlepšit informovanost mužů a zviditelnit aktivní otcovství).

Hypotéza č. 8: Otcové se setkali alespoň s jednou kampaní/organizací/akcí na podporu aktivního otcovství.

⁶⁷ KŘÍŽKOVÁ, Alena, ed. *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. s. 15.

6.3 Operacionalizace

Operacionalizace je sled kroků, které směřují k popisnému nebo měřicímu výzkumnému nástroji. V procesu operacionalizace dochází k „nahrazování pojmů obsažených v operační hypotéze pojmy nižšího stupně obecnosti.“⁶⁸ Operacionalizace vede k získání veličin, které lze následně měřit a kvantitativně nebo metricky vyjádřit. Cílem operacionalizace je připravit vhodně promyšlené otázky. Ty se následně stanou součástí nástroje sběru informací, jakým je například dotazník. Konkrétní otázky pro respondenty byly formulovány tak, aby umožnily ověřit hypotézy uvedené v předchozí kapitole.

DVO 1	Znají otcové koncept aktivního otcovství?
Zkoumaná oblast	Význam aktivního otcovství
Otázky do dotazníku	a. Co pro Vás znamená aktivní otcovství? b. Myslíte si, že je důležité podporovat aktivní otcovství? c. Vnímáte podporu otcovství ze strany státu jako dostatečnou?

DVO 2	Jaká je současná úloha otce v rodině?
Zkoumaná oblast	Úloha, kterou otec zastává
Otázky do dotazníku	a. Jakou roli ve své rodině zastáváte? b. Jak hodnotíte sebe jako otce pečovatele? c. Kolik času s dětmi strávíte v běžném všedním dnu? d. Jste s množstvím času, který s dětmi trávíte, spokojený? e. Jaké konkrétní činnosti spojené s každodenní péčí o děti vykonáváte?

⁶⁸ HUBÍK, Stanislav. *Hypotéza: metodologický nástroj výzkumu ve společenských vědách*. s. 23.

DVO 3	Jakou podporu pro péči o děti otcové sami využívají?
Zkoumaná oblast	Nástroje podpory aktivního otcovství
Otázky do dotazníku	<ul style="list-style-type: none"> a. Které z těchto nástrojů sociální politiky jste využil? b. Jak hodnotíte možnost otcovské dovolené? c. Využil jste možnosti rodičovské dovolené? d. Co rozhodlo o tom, kdo nastoupí na rodičovskou dovolenou? e. Jak často využíváte možnosti ošetřovného v případě nemoci dítěte? f. Využíváte některou z uvedených daňových úlev? g. Jaká další opatření by Vám pomohla více se zapojit do každodenní péče o děti a rodinu?

DVO 4	Jakou podporu pro aktivní zapojení do péče o rodinu poskytují zaměstnavatelé otcům?
Zkoumaná oblast	Podpora otcovství v pracovní sféře
Otázky do dotazníku	<ul style="list-style-type: none"> a. Poskytuje Vám zaměstnavatel dostatečný prostor, abyste se mohli věnovat dětem? b. Nabízí Váš zaměstnavatel některé z těchto výhod?

DVO 5	Jak jsou otcové o podpoře rodičovství informováni?
Zkoumaná oblast	Informovanost v oblasti aktivního otcovství
Otázky do dotazníku	<ul style="list-style-type: none"> a. Setkali jste se s nějakou akcí, organizací podporující otce? b. Co by Vám pomohlo k lepší orientaci v oblasti podpory aktivního otcovství? c. Má pro Vás smysl kampaň na podporu aktivního otcovství, která je podporovaná státem?

6.4 Výzkumná metoda a způsob sběru dat

Výzkumná metoda – kvantitativní šetření

K dosažení cíle své bakalářské práce jsem se rozhodla využít kvantitativní výzkum. Jeho cílem je popis určitého jevu a ověření hypotéz na základě statistické analýzy dat. Zabývá se získáváním dat o četnosti výskytu zkoumaného jevu a jeho účelem je získat měřitelná data. Je potřeba zajistit, aby bylo měření validní (odpovídalo cíli výzkumu) a spolehlivé (pokud se jev nezmění, tak při opakovaném zkoumání dostaneme stejný výsledek).⁶⁹

Zajistit splnění všech kritérií kvantitativního šetření tak, aby bylo možné výsledky generalizovat, je obtížné. Nepodařilo se mi splnit přesně všechny jeho náležitosti, a to hlavně ze dvou důvodů. Jednak jsem se setkala s malou ochotou mužů – otců vyjadřovat se ke své situaci. Dále mi průběh výzkumu komplikovala vládní proti epidemiologická nařízení. Přesto jsem se pro tuto metodu rozhodla, jelikož mi umožnila ověřit si poznatky získané z teorie v praxi.

Způsob sběru dat – dotazník

Pro získání odpovědí jsem se rozhodla použít metodu dotazníkového šetření. Dotazník je oblíbenou a pravděpodobně také nejrozšířenější a nejefektivnější technikou výzkumu, kterou lze uplatnit v různých oblastech. Sociologický dotazník se zakládá na systematickém uspořádání otázek. Otázky byly vytvořeny na základě metodologických východisek konceptualizace a operacionalizace (viz. kapitoly 6.2. a 6.3.).

Mezi výhody dotazníku patří jeho vysoká efektivita, protože s malými náklady postihne velký počet jedinců, které lze zkoumat v jednom okamžiku. Dotazník má malé nároky na počet vyškolených pracovníků v terénu a bez velkých nákladů lze zkoumat i respondenty, z poměrně vzdálených území.

Nevýhodou dotazníku je fakt, že respondenti mohou zkreslit odpovědi nebo nemusí správně porozumět otázce. Nelze navíc zjistit, zda dotazník vyplňovala

⁶⁹ KOZEL, Roman, MYNÁŘOVÁ, Lenka a SVOBODOVÁ, Hana. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. s. 158-162.

skutečně osoba, o kterou nám jde, a ne někdo jiný. Pro interpretaci je k dispozici pouze grafický záznam odpovědi.⁷⁰

Dotazník, který jsem vytvořila pro svou bakalářskou práci, měl elektronickou podobu a byl z důvodu dodržování opatření proti šíření onemocnění Covid-19 zasílán pouze pomocí e-mailu. Dotazník obsahuje 21 otázek. Využila jsem především uzavřené otázky, Likertovu škálu a výběr kategorií s možností vlastní odpovědi, což mi umožnilo získat přesnější informace. Několikrát jsem také využila možnost otevřených otázek, a to z důvodu zjištění nezkreslených představ respondentů.

6.5 Výzkumný vzorek a metoda vyhodnocování dat

Výzkumný vzorek

Cílem kvantitativního výzkumu je odhadnout, jak to bude v celé populaci, kterou zkoumáme. Mojí cílovou populací byli otcové, kteří žijí a matkami a malými dětmi ve společné domácnosti ve městě Jablonec nad Nisou. Pokud je zkoumaná populace příliš velká, není možné ji celou oslovit, tak se šetření provádí pouze na vzorku. Velikost vzorku lze vypočítat pomocí online nástrojů. Existuje několik způsobů, jak vybrat respondenty.

Při sestavování výzkumného vzorku lze volit z šesti způsobů výběru respondentů: prostý náhodný, pre-recruited panel, sebe-výběr, cluster sampling neboli shlukový výběr, systematický výběr a stratifikovaný způsob výběru. Vždy se jedná o různé způsoby náhodného výběru. Nevhodný postup výběru respondentů je nahodilý způsob. U tohoto způsobu výběru nelze ověřit, že vzorek skutečně odpovídá svou charakteristikou zkoumané populaci.⁷¹

Pro své šetření jsem se rozhodla výběr otce limitovat několika podmínkami. První podmínkou mého šetření bylo, aby otec žil s dítětem a partnerkou/partnerem ve společné domácnosti, a tudíž se mohl reálně do každodenní péče o děti aktivně zapojit. Díky tomu pak pro něj byly všechny otázky dotazníku poplatné. Výzkum tedy

⁷⁰ MURDZA, Karol. *Sociologický výskum*. s. 78-79.

⁷¹ KAŇÁK, Jan. *Výzkum pro sociální práci studijní pomůcka pro bakalářské a magisterské studium na HTF UK*

nezahrnoval rozvedené otce. Ti tvoří samostatnou velkou skupinu a bylo by obtížné sloučit je do jednoho dotazníkového šetření.

Další podmínkou bylo, aby respondenti měli alespoň jedno dítě mladší deseti let a žili na území Jablonce nad Nisou a v jeho okolí. Věk jejich nejmladšího dítěte jsem se rozhodla omezit na maximálně deset let, jelikož do tohoto věku na něj může rodič pobírat ošetrovné. Toto dítě ještě není považované za způsobilé pobývat samo doma (v průběhu pandemie onemocnění Covid-19 mohli s těmito dětmi rodiče zůstat ve dnech školní docházky doma).

Původně jsem chtěla dotazníky šířit prostřednictvím mateřských a základních škol v Jablonci nad Nisou. Avšak kvůli protiepidemickým opatřením nebylo možné tento plán uskutečnit, jelikož došlo k jejich uzavření. Dotazník jsem nakonec rozeslala 130 otcům splňujícím podmínky mého šetření. Dotazník vyplnilo 52 z nich. Návratnost dotazníku byla 40 %.

Tento výběr respondentů však není náhodný, ale nahodilý, jelikož kontakty na oslovené otce jsem získala na základě osobních vazeb. Z tohoto důvodu není možné jejich odpovědi generalizovat a uplatnit na celou cílovou populaci. Z důvodu omezených možností přístupu k úředním záznamům v matrikách (nařízení o GDPR) jsem nemohla získat kontakty na otce žijící v Jablonci nad Nisou a musela pracovat pouze s nahodilým výběrem respondentů.

Metoda vyhodnocování dat

K vyhodnocení dat jsem využila statistiku, což znamená sběr a zpracování údajů o hromadných společenských jevech.⁷² Konkrétně jsem využila popisnou (deskriptivní) statistiku. *„Ta popisuje a sumarizuje informace obsažené ve velkém množství dat pomocí tabulek, grafů, funkcionálních a číselných charakteristik. Činí tak pomocí základních matematických operací. Cílem je zpřehlednit informace ukryté v datových souborech.“*⁷³

⁷² KUBÁTOVÁ, Jaroslava. *Středisko distančního vzdělávání a Filozofická fakulta. Elementární statistika.* s. 7.

⁷³ BUDÍKOVÁ, Marie, KRÁLOVÁ, Maria a MAROŠ, Bohumil. *Průvodce základními statistickými metodami.* s. 12.

Ke zpracování výsledků z primárních dat jsem používala hlavně třídění prvního stupně. Hodnoty byly vyjádřeny pomocí absolutních a relativních četností. Tyto hodnoty byly následně zpracovány do tabulek a ilustračních grafů, které jsem vytvořila v programu Microsoft Excel. U otázky 7.1. bylo použito třídění druhého stupně. To je charakterizováno hledáním společného znaku i v dalších podskupinách.

6.6 Limity a etika výzkumu

Limity výzkumu

Výsledky výzkumného šetření jsou všeobecně do značné míry limitovány mnohými faktory. Z důvodu omezení osobního kontaktu byl dotazník zasílán pouze elektronicky, a proto jsem nebyla schopna zajistit, aby se dostal skutečně jen do stanovené cílové skupiny a nevyplnil ho nikdo jiný. Dále mohou být některé odpovědi zkreslené. Respondenti nemuseli přesně pochopit otázku či mohli naschvál zkreslit odpověď, aby se jevíli v lepším světle.

Výsledky šetření nelze generalizovat, jsou platné pouze pro skupinu respondentů, kterým jsem tento dotazník zaslala, a kteří se ho rozhodli dobrovolně vyplnit. Rozhodně nevypovídají o celé skupině otců dětí mladších deseti let ani v Jablonci nad Nisou ani v České republice. Provedení takového výzkumu je mimo možnosti bakalářské práce. V případě tohoto šetření se jedná pouze o otestování si metod kvalitativního šetření na malém vzorku. S vědomím některých nedostatků přesto může vytvořit alespoň nástin současné situace z pohledu otců. Výsledky tohoto pilotního průzkumu mohou být rozpracovány v dalších výzkumech či sloužit jako podnět pro další, nová šetření.

Etika výzkumu

Jako ve všech oblastech života, platí i v sociologickém výzkumu etické zásady a standardy, jelikož získáváním osobních údajů a pokládáním intimních/citlivých otázek zasahuje do soukromí respondenta. V mém dotazníkovém šetření byla dodržena dobrovolnost, bezpečnost a anonymita respondentů.⁷⁴

⁷⁴ MURDZA, Karol. *Sociologický výzkum*. s. 112-114.

7. Analytická část

Výzkumného šetření se zúčastnilo 52 otců.

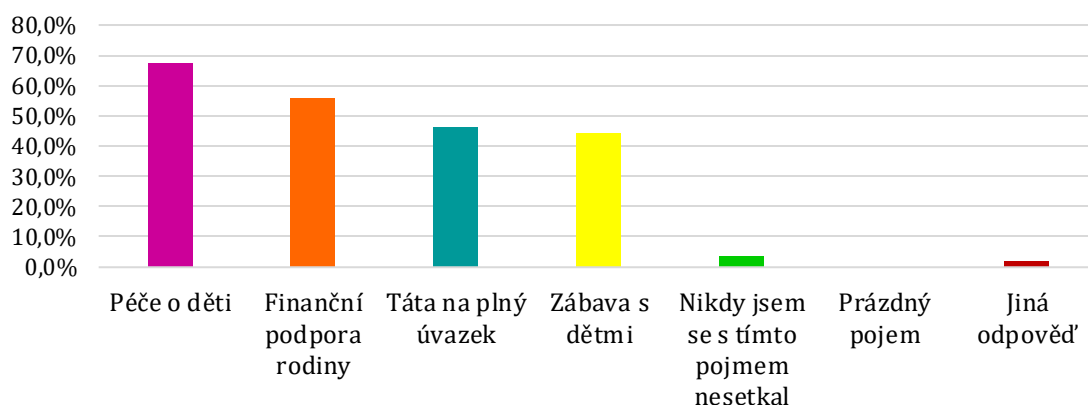
1. Co pro Vás znamená aktivní otcovství?

Respondenti zde měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Tabulka 1 Význam pojmu aktivní otcovství

Význam pojmu aktivní otcovství	Absolutní četnost	Relativní četnost
Péče o děti	35	67,3 %
Finanční podpora rodiny	29	55,8 %
Táta na plný úvazek	24	46,2 %
Zábava s dětmi	23	44,2 %
Nikdy jsem se s tímto pojmem nesetkal	2	3,8 %
Prázdný pojem	0	0,0 %
Jiná odpověď	1	1,9 %

Graf 1 Význam pojmu aktivní otcovství

Nejčastěji si aktivní otcovství spojují s péčí o děti (67,3 %), poté s finanční podporou rodiny (55,8 %). Táta na plný úvazek byl zmíněn 24krát (46,2 %). 44,2 % otců si pod tím vybavilo zábavu s dětmi. Nikdy jsem se s tímto pojmem nesetkal bylo uvedeno 2krát (3,8 %). Otcovství za prázdný pojem nepovažuje ani jeden z otců. Odpověď jiná uvedl pouze jeden respondent, pro kterého představuje aktivní otcovství spolupráci s manželkou v péči o děti.

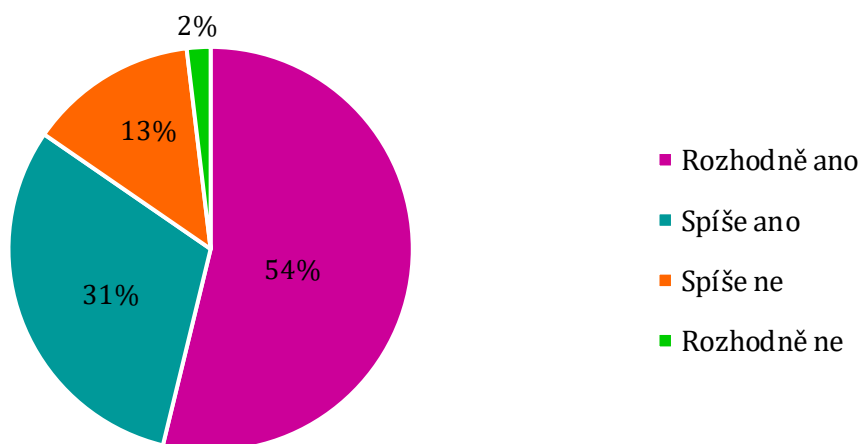
2. Myslíte si, že je důležité podporovat aktivní otcovství?

Jedna odpověď na výběr

Tabulka 2 Důležitost podpory aktivního otcovství

Důležitost podpory aktivního otcovství	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rozhodně ano	28	53,8 %
Spíše ano	16	30,8 %
Spíše ne	7	13,5 %
Rozhodně ne	1	1,9 %

Graf 2 Důležitost podpory aktivního otcovství

Podporu aktivního otcovství považuje za rozhodně důležitou 53,8 % otců. Spíše ano volilo 30,8 % otců, spíše ne 13,5 %. Rozhodně proti je jen 1,9 % z nich.

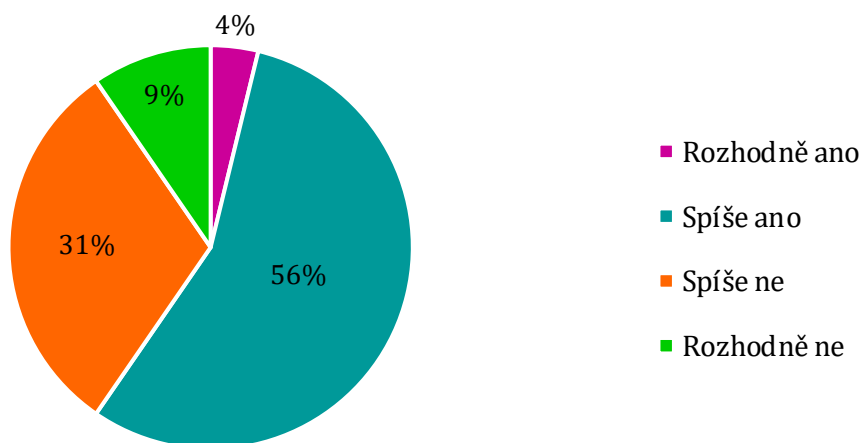
3. Vnímáte podporu aktivního otcovství ze strany státu jako dostatečnou?

Jedna odpověď na výběr.

Tabulka 3 Dostatečnost podpory aktivního otcovství

Dostatečnost podpory aktivního otcovství	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rozhodně ano	2	3,8 %
Spíše ano	29	55,8 %
Spíše ne	16	30,8 %
Rozhodně ne	5	9,6 %

Graf 3 Dostatečnost podpory aktivního otcovství

Jako rozhodně dostatečnou vnímá podporu státu 3,8 % otců. 55,8 % otců je spíše spokojených. Za spíše nespokojené se považuje 30,8 % otců. Rozhodně nespokojených je 9,6 % otců.

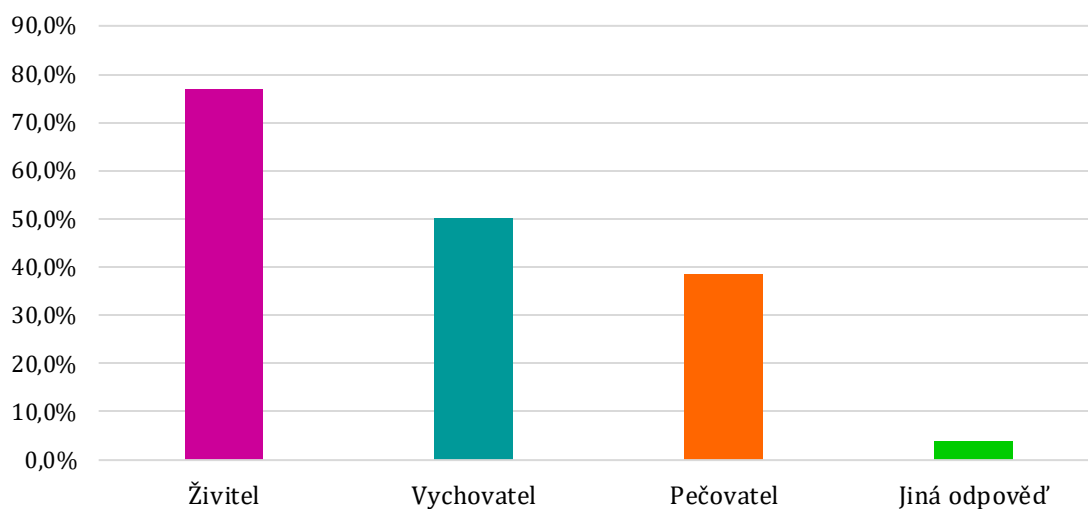
4. Jakou roli ve své rodině zastáváte?

Respondenti zde měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Tabulka 4 Role otce v rodině

Role otce v rodině	Absolutní četnost	Relativní četnost
Živitel	40	76,9 %
Vychovatel	26	50,0 %
Pečovatel	20	38,5 %
Jiná odpověď	2	3,8 %

Graf 4 Role otce v rodině

Nejčastěji byla uváděna odpověď živitel a to 40krát (76,9 %), dále se otci považují za vychovatele (50 %), nejméně svou roli vidí v pečovateli (38,5 %). Dvakrát (3,8 %) byla uvedena odpověď jiná, a to otec a bezpečí.

5. Jak hodnotíte sebe jako otce pečovatele?

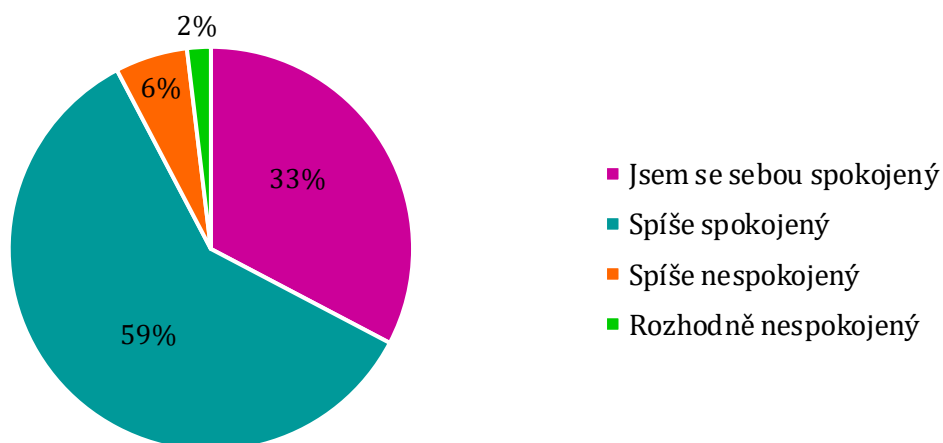
(otec pečovatel je otec, který se stará o potřeby svých dětí)

Jedna odpověď na výběr.

Tabulka 5 Hodnocení sebe jako pečovatele

Hodnocení sebe jako pečovatele	Absolutní četnost	Relativní četnost
Jsem se sebou spokojený	17	32,7 %
Spíše spokojený	31	59,6 %
Spíše nespokojený	3	5,8 %
Rozhodně nespokojený	1	1,9 %

Graf 5 Hodnocení sebe jako pečovatele

Rozhodně spokojených je se sebou v roli pečovatele 32,7 % otců. Nejvíc, a to 59,6 % otců je spíše spokojených. Za spíše nespokojené se považuje 5,8 % otců. Pouze 1 otec (1,9 %) je se sebou jako pečovatelem rozhodně nespokojený.

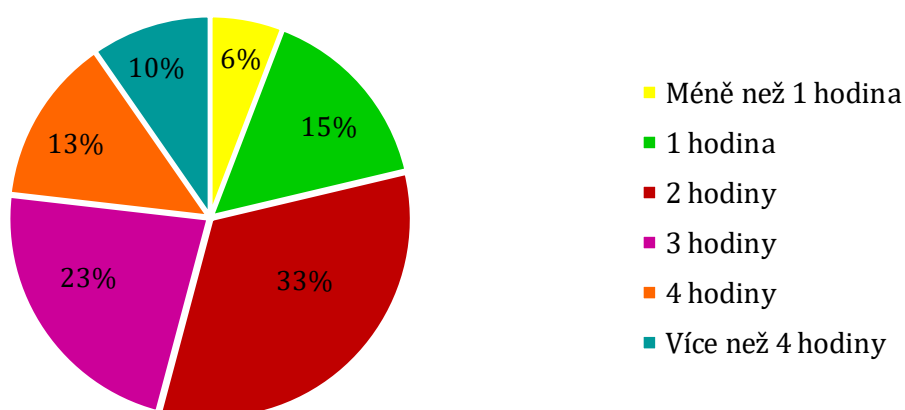
6. Kolik času se věnujete dětem v běžném všedním dnu?

Jedna odpověď na výběr.

Tabulka 6 Množství času stráveného s dětmi

Množství času stráveného s dětmi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Méně než 1 hodina	3	5,9 %
1 hodina	8	15,7 %
2 hodiny	17	33,3 %
3 hodiny	12	23,0 %
4 hodiny	7	13,7 %
Více než 4 hodiny	5	9,8 %

Graf 6 Množství času stráveného s dětmi

Nejčastěji otcové tráví s dětmi 2 hodiny (33,3 %). Méně než 1 hodina uvedlo 5,9 % otců. 1 hodinu s dětmi tráví 15,7 % otců, 3 hodiny 21,6 % otců a 4 hodiny 13,7 % otců. Více než čtyři hodiny pak s nimi tráví 9,8 % otců.

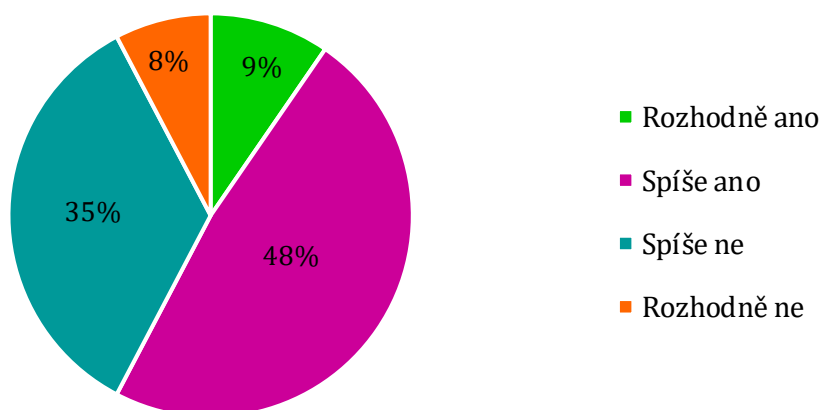
7. Jste s množstvím času, který s dětmi trávíte, spokojený?

Jedna odpověď na výběr.

Tabulka 7 Spokojenost s časem stráveným s dětmi

Spokojenost s časem stráveným s dětmi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rozhodně ano	5	9,6 %
Spíše ano	25	48,1 %
Spíše ne	18	34,6 %
Rozhodně ne	4	7,7 %

Graf 7 Spokojenost s časem stráveným s dětmi

Rozhodně spokojených je 9,6 % otců. Nejvíce, a to 48,1 % otců je spíše spokojených. Za spíše nespokojené se považuje 34,6 % otců. 7,7 % je s časem, který s dětmi tráví rozhodně nespokojených.

7.1. Ovlivňuje délka času stráveného s dětmi otcovu spokojenost s tímto časem?

Absolutní četnost

Tabulka 8 Vztah času a spokojenosti 1

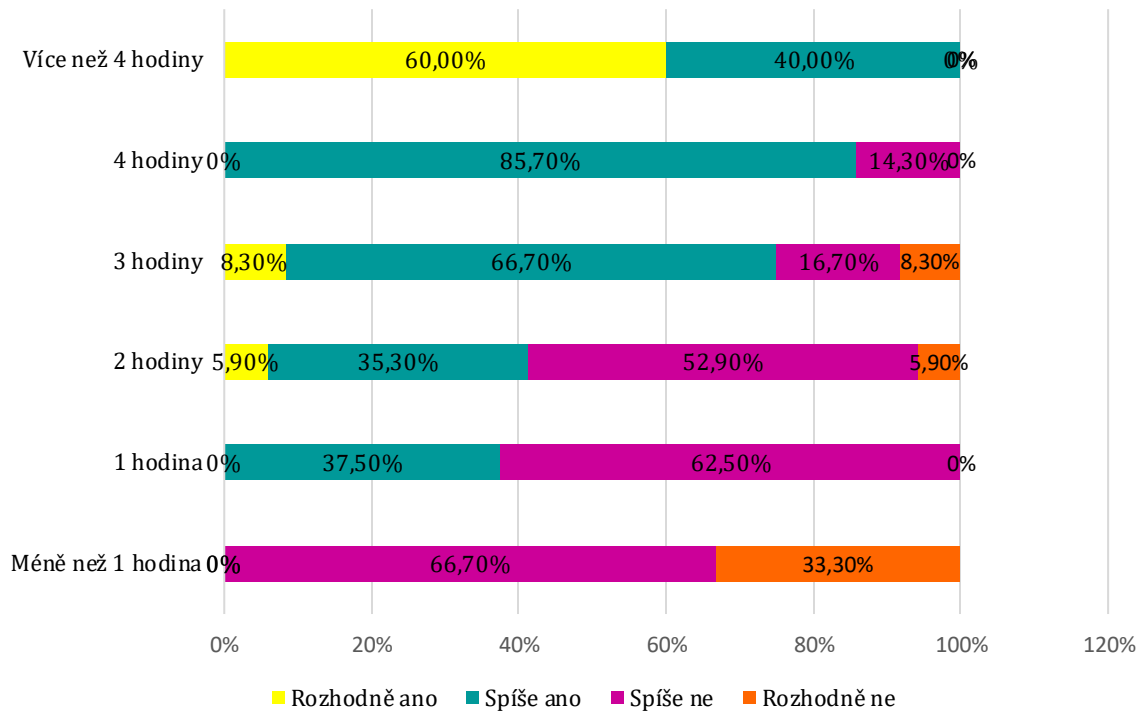
		Spokojenost s časem stráveným s dětmi			
		Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Množství času stráveného s dětmi	Méně než 1 hodina	0	0	2	1
	1 hodina	0	3	5	0
	2 hodiny	1	6	9	1
	3 hodiny	1	8	2	1
	4 hodiny	0	6	1	0
	Více než 4 hodiny	3	2	0	0

Relativní četnost

Tabulka 9 Vztah času a spokojenosti 2

		Spokojenost s časem stráveným s dětmi			
		Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Množství času stráveného s dětmi	Méně než 1 hodina	0 %	0 %	66,7 %	33,3 %
	1 hodina	0 %	37,5 %	62,5 %	0 %
	2 hodiny	5,9 %	35,3 %	52,9 %	5,9 %
	3 hodiny	8,3 %	66,7 %	16,7 %	8,3 %
	4 hodiny	0 %	85,7 %	14,3 %	0 %
	Více než 4 hodiny	60,0 %	40,0 %	0 %	0 %

Graf 8 Vztah času a spokojenosti

Z grafu jasně vyplývá vztah mezi délkou času, který respondenti s dětmi stráví v běžném všedním dnu a spokojeností s tímto časem. Otcové, kteří uvedli 4 hodiny nebo 4 hodiny a více jsou s tímto časem rozhodně nebo spíše spokojeni. Čím méně času respondenti s dětmi tráví, tím méně jsou spokojeni.

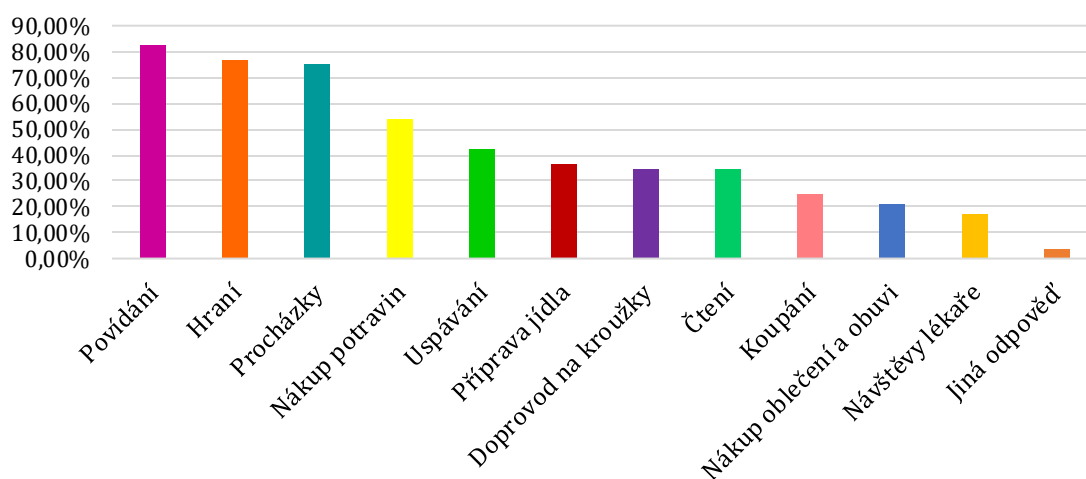
8. Jaké každodenní činnosti spojené s péčí o děti vykonáváte?

Respondenti zde měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Tabulka 10 Činnosti péče o dítě

Činnosti péče o dítě	Absolutní četnost	Relativní četnost
Povídání	43	82,7 %
Hraní	40	76,9 %
Procházky	39	75,0 %
Nákup potravin	28	53,8 %
Uspávání	22	42,3 %
Příprava jídla	19	36,5 %
Doprovod na kroužky	18	34,6 %
Čtení	18	34,6 %
Koupání	13	25,0 %
Nákup oblečení a obuvi	11	21,2 %
Návštěvy lékaře	9	17,3 %
Jiná odpověď	2	3,8 %

Graf 9 Činnosti péče o dítě

S dětmi si povídá 82,7 % otců. Dále otcové uváděli hraní (76,9 %), procházky (75 %), nákup potravin (53,8 %), uspávání (42,3 %), příprava jídla (36,5 %), doprovod na kroužky (34,6 %), čtení (34,6 %), koupání (25 %), nákup oblečení a obuvi (21,2 %), návštěvy lékaře (17,3 %). Mezi jiné odpovědi, které uvedlo 3,8 % otců patřila účast i na jiných činnostech, když je potřeba a „Prostě jsem tady pro svou rodinu“.

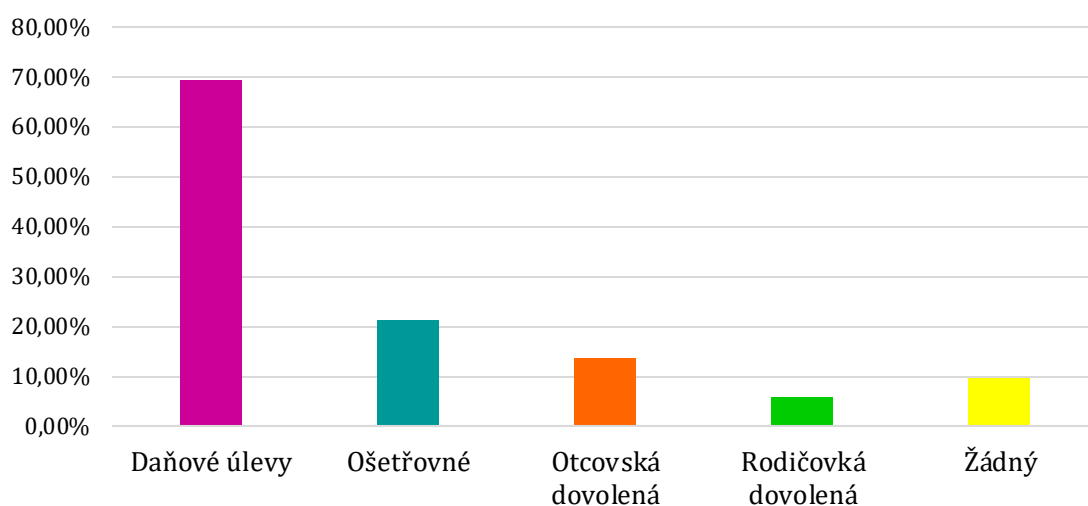
9. Které z těchto nástrojů sociální politiky jste využil?

Respondenti zde měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Tabulka 11 Využívané nástroje sociální politiky

Využívané nástroje sociální politiky	Absolutní četnost	Relativní četnost
Daňové úlevy	36	69,2 %
Ošetřovné	11	21,2 %
Otcovská dovolená	7	13,5 %
Rodičovská dovolená	3	5,8 %
Žádný	5	9,6 %

Graf 10 Využívané nástroje sociální politiky

Nejvíce otcové využívají daňových úlev (69,2 %). Mnohem méně pak ošetřovného (21,2 %), otcovské dovolené (13,5 %) a rodičovské dovolené (5,8 %). Žádný z nástrojů nevyužívá 9,6 % otců.

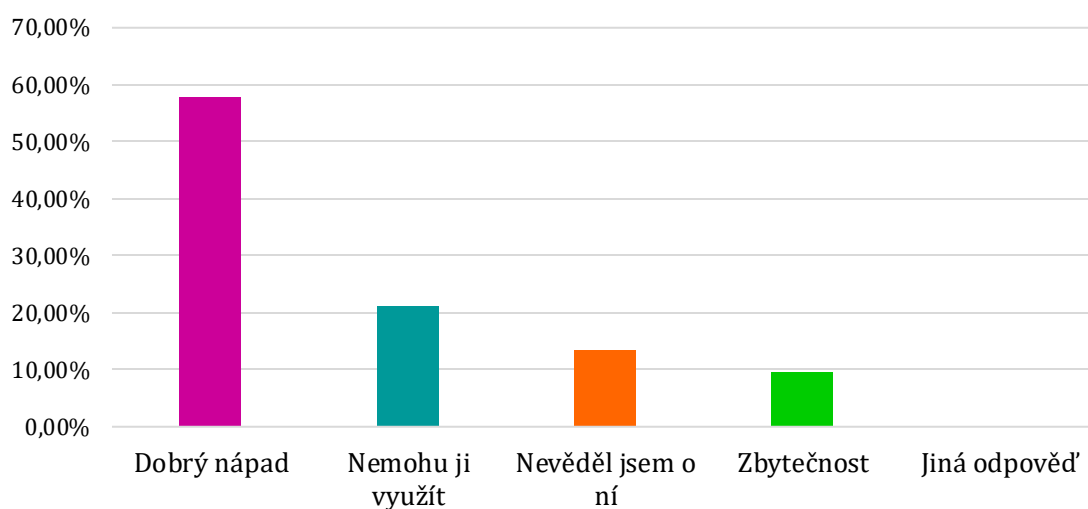
10. Jak hodnotíte možnost otcovské dovolené?

Respondenti zde měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Tabulka 12 Hodnocení otcovské dovolené

Hodnocení otcovské dovolené	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dobrý nápad	30	57,7 %
Nemohu ji využít	11	21,2 %
Nevěděl jsem o ní	7	13,5 %
Zbytečnost	5	9,6 %
Jiná odpověď	0	0 %

Graf 11 Hodnocení otcovské dovolené

Jako dobrý nápad vidí otcovskou dovolenou 57,7 % dotázaných otců. Nemohlo ji ovšem využít 21,2 % otců. 13,5 % o ní nevědělo. 9,6 % ji považuje za zbytečnost. Jinou odpověď nezvolil žádný z otců.

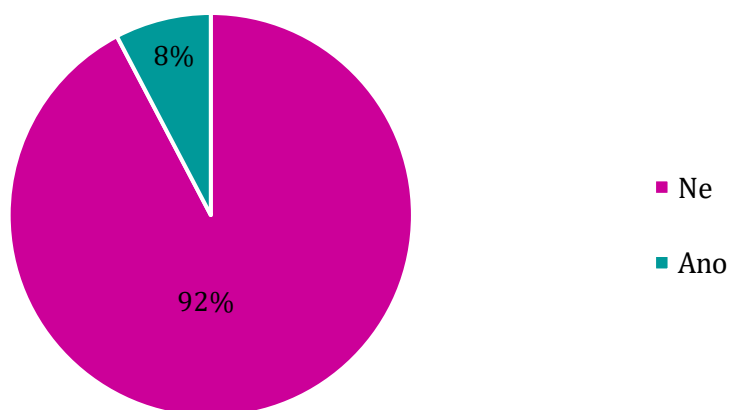
11. Využil jste možnosti rodičovské dovolené?

Jedna odpověď na výběr.

Tabulka 13 Využívání rodičovské dovolené

Využívání rodičovské dovolené	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	48	92,3 %
Ne	4	7,7 %

Graf 12 Využívání rodičovské dovolené

Možnosti odejít na rodičovskou dovolenou využilo 7,7 % otců, což je více než uvádí statistiky Českého statistického úřadu. Většina (92,3 %) jí nevyužila.

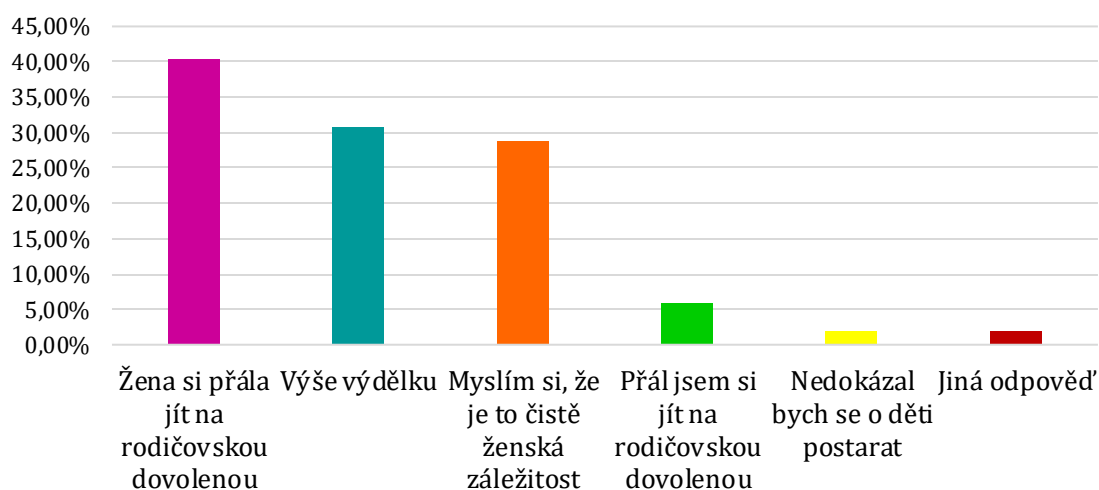
12. Co rozhodlo o tom, kdo nastoupí na rodičovskou dovolenou?

Respondenti zde měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Tabulka 14 Důvod nástupu na rodičovskou dovolenou

Důvod nástupu na rodičovskou dovolenou	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena si přála jít na rodičovskou dovolenou	21	40,4 %
Výše výdělku	16	30,8 %
Myslím si, že je to čistě ženská záležitost	15	28,8 %
Přál jsem si jít na rodičovskou dovolenou	3	5,8 %
Nedokázal bych se o děti postarat	1	1,9 %
Jiná odpověď	1	1,9 %

Graf 13 Důvod nástupu na rodičovskou dovolenou

Nejčastějším důvodem, který rozhodnul o tom, kdo nastoupí na rodičovskou dovolenou, bylo přání ženy jít na rodičovskou dovolenou. Tuto odpověď volilo 40,4 % otců. Důležitým faktorem byla také výše výdělku (30,8 %). 28,8 % otců si myslí, že se jedná o čistě ženskou záležitost. Na rodičovskou dovolenou si přálo odejít 5,8 % otců. Naopak 1,9 % otců se domnívá, že by se nedokázali o dítě postarat. Odpověď jiná byla zvolena 1krát (1,9 %), Respondent si myslel, že to nebylo možné.

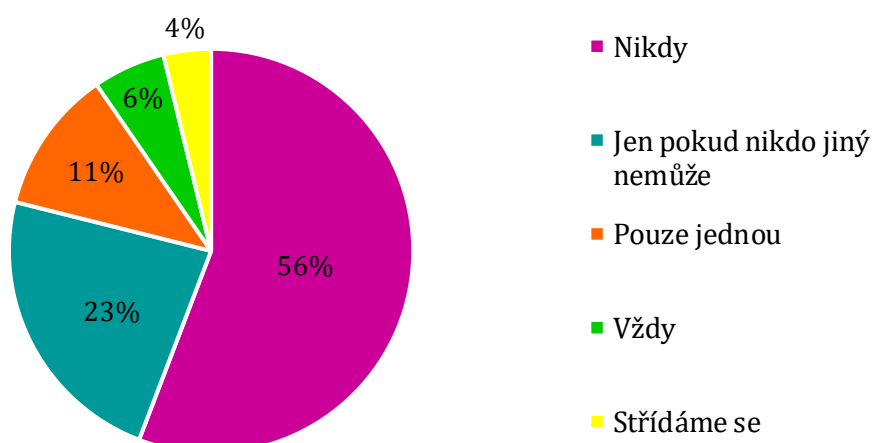
13. Jak často využíváte možnosti ošetřovného v případě nemoci dítěte?

Jedna odpověď na výběr.

Tabulka 15 Využívání ošetřovného

Využívání ošetřovného	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nikdy	29	55,8 %
Jen pokud nikdo jiný nemůže	12	23,1 %
Pouze jednou	6	11,5 %
Vždy	3	5,8 %
Střídáme se	2	3,8 %

Graf 14 Využívání ošetřovného

Většina, a to 55,8 % otců nikdy nevyužilo možnosti ošetřovného. 23,1 % otců ji využívá jen když nikdo jiný nemůže. Pouze jednou ji využilo 11,5 % otců. Pravidelně (vždy) ji využívá 5,8 % z dotázaných. Pouze 2 otci (3,8 %) uvedli, že se střídají.

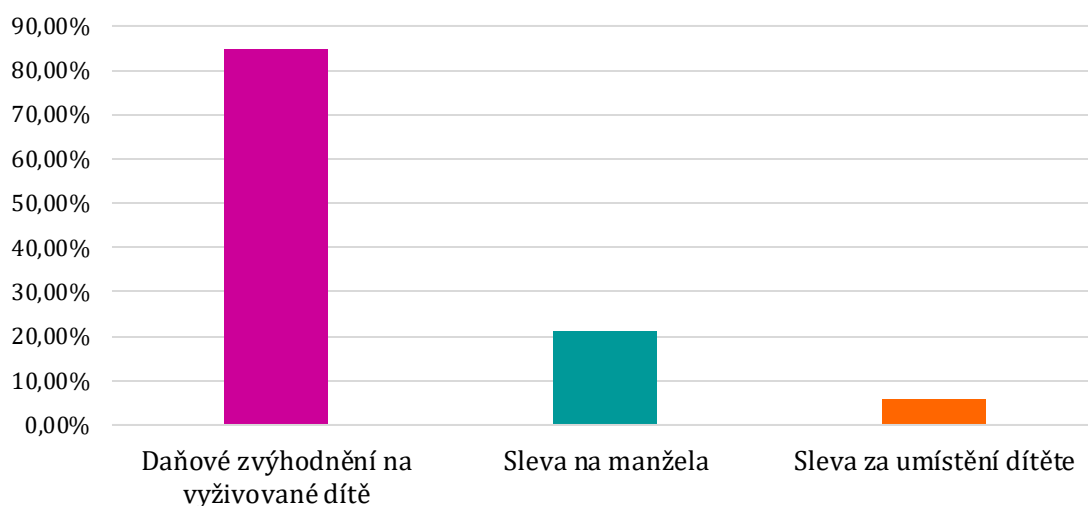
14. Využíváte některou z uvedených daňových úlev?

Respondenti zde měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Tabulka 16 Využívání daňových úlev

Využívání daňových úlev	Absolutní četnost	Relativní četnost
Daňové zvýhodnění na vyživované dítě	44	84,6 %
Sleva na manžela	11	21,2 %
Sleva za umístění dítěte	3	5,8 %

Graf 15 Využívání daňových úlev

Nejčastěji využívají otcové daňové zvýhodnění na vyživované dítě (84,6 %). Slevu na manžela využívá 21,2 % otců. Sleva za umístění dítěte využívá pouze 5,8 % z respondentů.

15. Jaká další opatření by Vám pomohla více se zapojit do každodenní péče o děti a rodinu?

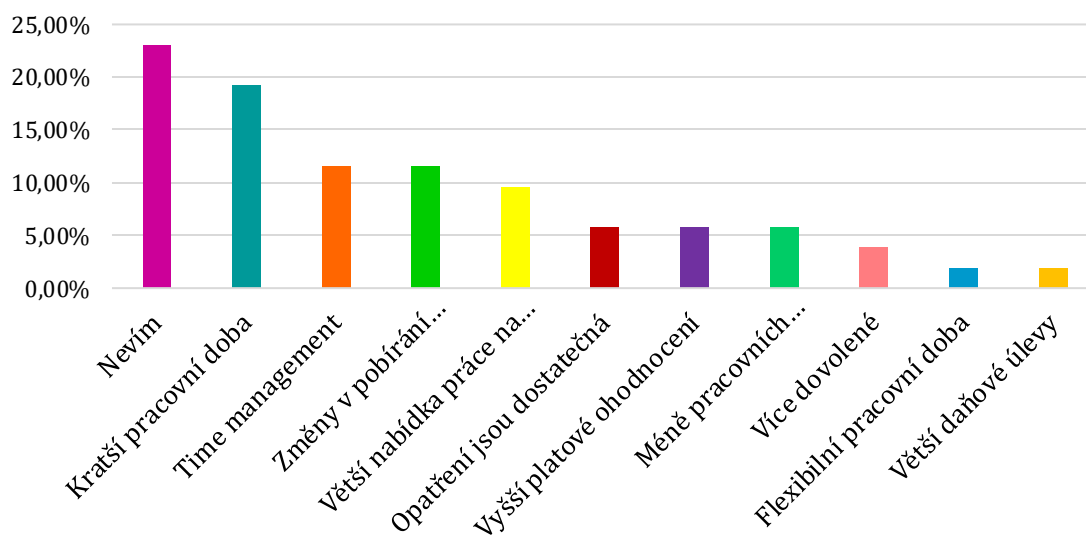
(Prostor pro vyjádření respondentova vlastního názoru.)

Odpovědi se do značné míry shodovaly. Rozdělila jsem je do jedenácti kategorií.

Tabulka 17 Návrhy možných opatření

Návrhy možných opatření	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nevím	12	23,1 %
Kratší pracovní doba	10	19,2 %
Time management	6	11,5 %
Změny v pobírání ošetřovného	6	11,5 %
Větší nabídka práce na zkrácený úvazek	5	9,6 %
Opatření jsou dostatečná	3	5,8 %
Vyšší platové ohodnocení	3	5,8 %
Méně pracovních povinností	3	5,8 %
Více dovolené	2	3,9 %
Flexibilní pracovní doba	1	1,9 %
Větší daňové úlevy	1	1,9 %

Graf 16 Návrhy možných opatření

23,1 % otců uvedlo, že neví. 11,5 % otců zmínilo úpravu ošetrovného (prodloužení do 12 let věku dítěte, stoprocentní náhrady mzdy). Jeden otec (1,9 %) zmínil větší daňové úlevy. Zbytek odpovědí lze zařadit do kategorie sladování rodinného a pracovního života. Otcové zde uváděli kratší pracovní dobu (19,2 %), time management (11,5 %), větší nabídku práce na zkrácený úvazek (9,6 %), vyšší platové ohodnocení (5,8 %), méně pracovních povinností (5,8 %), více dovolené (3,9 %) a flexibilní pracovní dobu (1,9 %). Tři otcové (5,8 %) považují opatření za dostatečná.

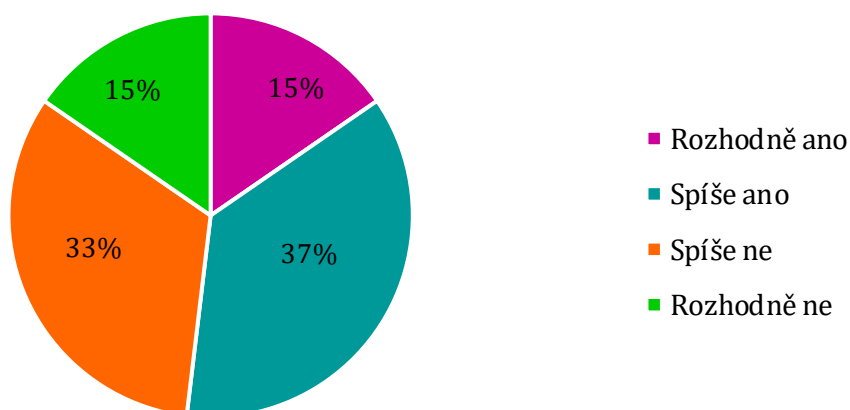
16. Poskytuje Vám zaměstnavatel dostatečný prostor, abyste se mohli věnovat dětem? (možnost jít na rodičovskou dovolenou, otcovskou dovolenou...)

Jedna odpověď na výběr.

Tabulka 18 Prostor pro péči o děti

Prostor pro péči o děti	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rozhodně ano	8	15,4 %
Spíše ano	19	36,5 %
Spíše ne	17	32,7 %
Rozhodně ne	8	15,4 %

Graf 17 Prostor pro péči o děti

V této otázce jsou odpovědi hodně vyrovnané. Rozhodně spokojených je se sebou 15,4 % otců, stejně jako těch rozhodně nespokojených. Spíše spokojených otců je 36,5 %, což je pouze o 3,8 % více než otců, kteří jsou spíš nespokojení (32,7 %).

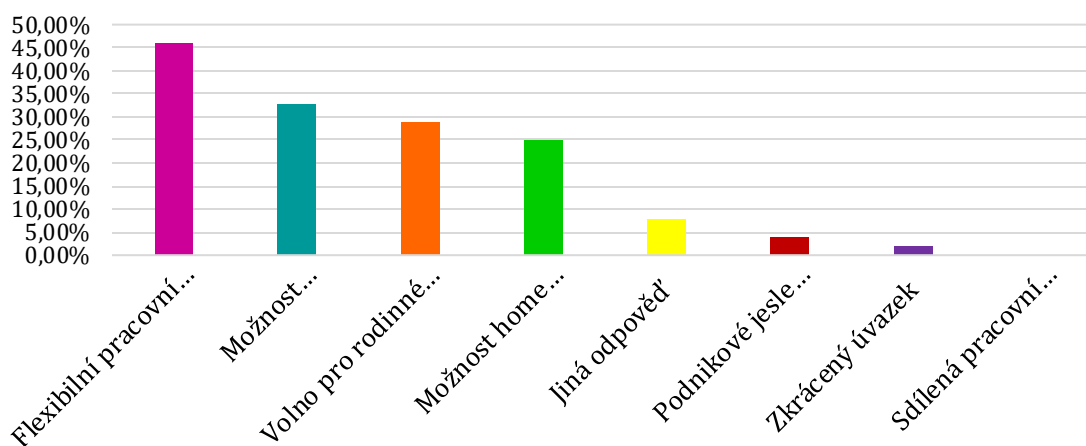
17. Nabízí Váš zaměstnavatel některé z těchto výhod?

Respondenti zde měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Tabulka 19 Zaměstnanecké výhody

Zaměstnanecké výhody	Absolutní četnost	Relativní četnost
Flexibilní pracovní doba	24	46,2 %
Možnost napracovat si hodiny a potom je vybírat formou náhradního volna	17	32,7 %
Volno pro rodinné záležitosti	15	28,8 %
Možnost home office – práce z domova	13	25,0 %
Jiná odpověď	4	7,7 %
Podnikové jesle nebo mateřská školka	2	3,8 %
Zkrácený úvazek	1	1,9 %
Sdílená pracovní místa	0	0 %

Graf 18 Zaměstnanecké výhody

Nejčastěji se otci v zaměstnání setkávají s flexibilní pracovní dobou (46,2 %), možnostmi napracovat si hodiny a potom si je vybrat formou náhradního volna (32,7 %). Dále mají možnost využít volno pro rodinné záležitosti (28,8 %). Možnost home office – práce z domova má 25 % otců. Méně časté jsou podnikové jesle nebo mateřská školka (3,8 %) a zkrácené úvazky (1,9 %). Sdílené místo neuvědl ani jeden respondent. Odpověď jiná zvolilo 7,7 % otců, kteří OSVČ.

18. Setkali jste se s nějakou akcí, organizací podporující otce? Ano/ne. Pokud ano, s jakou?

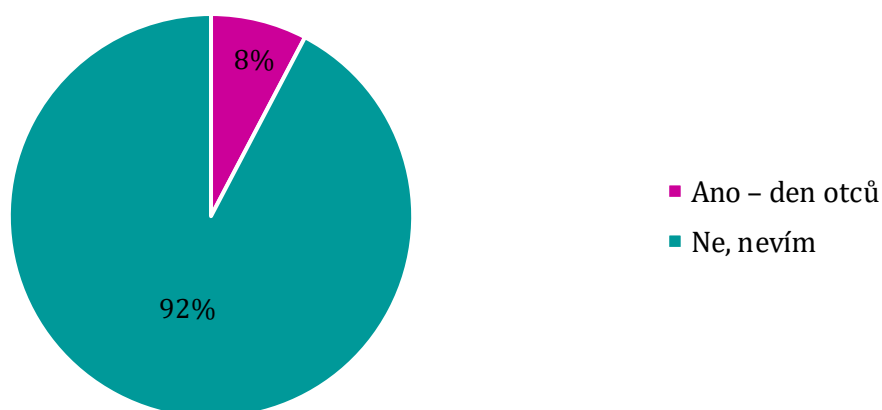
Prostor pro vyjádření respondentova vlastního názoru.

Respondenti v této otázce uváděli pouze dva druhy odpovědí. Pokud nějakou akci nebo organizaci na podporu otcovství znali, jednalo se o Den otců. Zbytek respondentů uvedl, že žádnou akci nebo organizaci nezná nebo o ní neví.

Tabulka 20 Organizace/akce podporující otce

Organizace/akce podporující otce	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano – den otců	4	7,7 %
Ne	48	92,3 %

Graf 19 Organizace/akce podporující otce

7,7 % otců odpovědělo, že ano, den otců. Zbýlých 92,3 % otců, žádnou akci nebo organizaci podporující otce nezná.

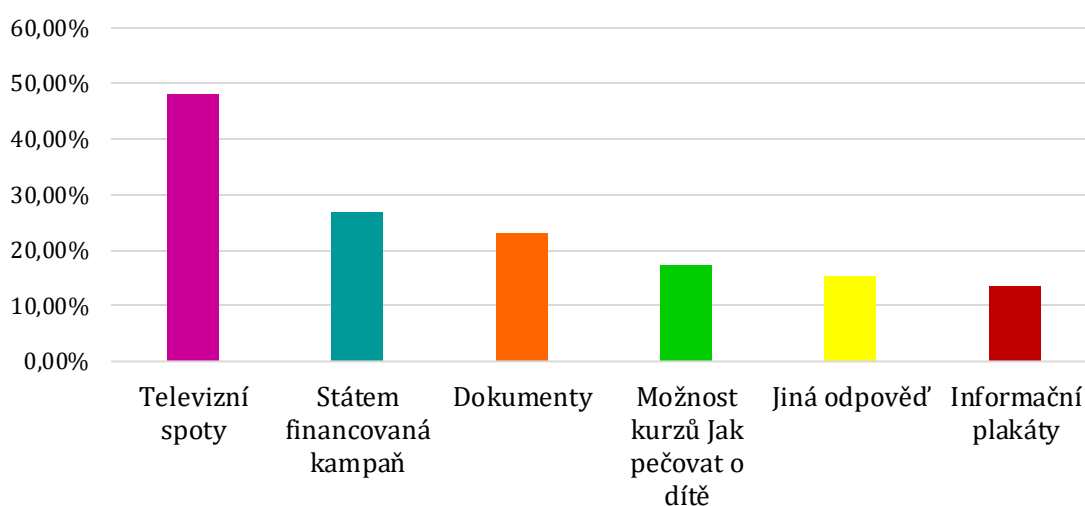
19. Co by Vám pomohlo k lepší orientaci v oblasti podpory aktivního otcovství?

Respondenti zde měli možnost vybrat jednu nebo více odpovědí.

Tabulka 21 Lepší orientace v podpoře otcovství

Lepší orientace v podpoře otcovství	Absolutní četnost	Relativní četnost
Televizní spoty	25	48,1 %
Státem financovaná kampaň	14	26,9 %
Dokumenty	12	23,1 %
Možnost kurzů <i>Jak pečovat o dítě</i>	9	17,3 %
Jiná odpověď	8	15,4 %
Informační plakáty	7	13,5 %

Graf 20 Lepší orientace v podpoře otcovství

Nejčastěji se objevovala odpověď televizní spoty (48,1 %), státem financovaná kampaň (26,9 %), dokumenty (23,1 %) a možnost kurzů „*Jak pečovat o dítě*“ (17,3 %). Jako nejméně atraktivní se ukázaly informační plakáty. Těm by dalo přednost pouze 13,5 % otců. Mezi jiné odpovědi, které volilo 15,4 % otců, patří: žádná podpora není potřeba (4x), možnost seminářů/kurzů (1x), vliv okolí. Zajímavá byla odpověď respondenta č. 4ý, který uvedl: „*Já za sebe podporu otcovství nepotřebuji. Mám život ve svých rukou a vybral jsem si být radši s rodinou, než abych byl otrokem systému.*“

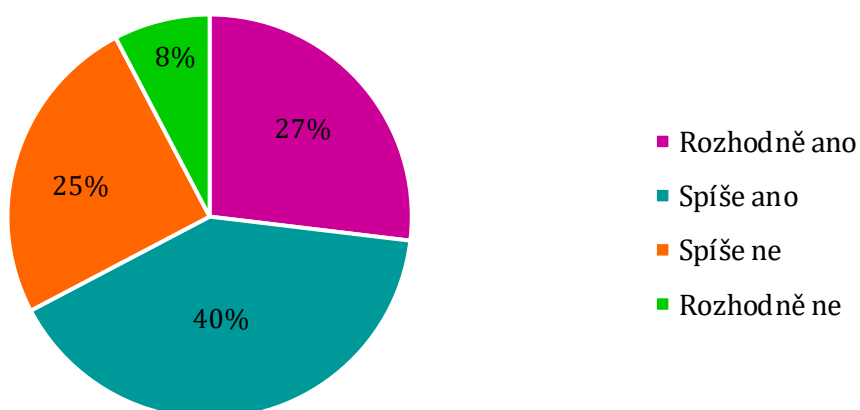
20. Má pro Vás smysl kampaň na podporu aktivního otcovství, která je podporovaná státem?

Jedna odpověď na výběr.

Tabulka 22 Kampaň podporovaná státem

Kampaň podporovaná státem	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rozhodně ano	14	26,9 %
Spíše ano	21	40,4 %
Spíše ne	13	25,0 %
Rozhodně ne	4	7,7 %

Graf 21 Kampaň podporovaná státem

Diskuse

Ověření hypotéz

DVO 1: Znají otcové koncept aktivního otcovství?

Ukázalo se, že koncept aktivního otcovství je i v povědomí respondentů tohoto šetření. Nejčastěji si ho spojují s péčí o děti, s finanční podporou rodiny a spojením táta na plný úvazek. Pouze dva otcové uvedli, že se s označením aktivní otcovství ještě nesetkali. Nikdo ho nepovažuje za prázdný pojem. Naopak, více než polovina (84,6 %) dotázaných se domnívá, že je důležité ho podporovat, a 59,6 % respondentů považuje podporu, které se jim dostává ze strany státu, jako rozhodně nebo spíše dostatečnou.

Hypotéza č. 1: Otcové znají pojem aktivní otcovství a jeho podporu považují za důležitou.

Ověření H1: První hypotéza se potvrdila. Otcové, kteří se účastnili tohoto výzkumu znají koncept aktivního otcovství a jeho podporu považují za důležitou.

DVO 2: Jaká je současná úloha otce v rodině?

Dotázaní otcové se stále považují za hlavní živitele rodiny (76,9 %), nejméně svou roli vidí v úloze pečovatele. Uvedlo ji pouze 38,5 % otců. Přesto je 92,3 % z nich se sebou jako pečovateli spokojeno. Potvrdilo se, že se respondenti nejvíce věnují činnostem spojeným se zábavou jako je povídání (82,7 %), hraní (76,9 %) a chození na procházky (75 %). Z domácích povinností se nejčastěji zapojují do nákupu potravin, uspávání dětí a přípravě jídla. Většinou se oslovení otcové věnují dětem ve všedních dnech dvě hodiny (33,3 %). Více než čtyři hodiny s nimi tráví jen 9,8 % z nich. S časem stráveným s dětmi jsou spíše spokojeni (48,2 %). Spokojenost vzrůstá spolu s časem, který s dětmi dotázaní otcové tráví.

Hypotéza č. 2: Otcové jsou hlavními živiteli rodiny a věnují se převážně činnostem spojeným s trávením volného času dětí.

Ověření H2: Výzkumným šetřením došlo k potvrzení platnosti druhé hypotézy. Většina respondentů se skutečně považuje za hlavní živitele rodiny a věnují se nejvíce činnostem spojeným s volným časem dětí.

Hypotéza č. 3: V běžném všedním dnu tráví většina otců s dětmi maximálně 1 hodinu nebo 1 hodinu a méně času.

Ověření H3: Třetí hypotéza se nepotvrdila. Většina dotázaných otců se věnuje dětem 2 a více hodin (79,8 %).

Hypotéza č. 4: Spokojenost s časem stráveným s dětmi závisí na délce tohoto času.

Ověření H4: Čtvrtá hypotéza je platná. Čím více času respondenti se svými dětmi v běžném všedním dni strávili, tím byli spokojenější.

DVO 3: Jakou podporu pro péči o děti otcové sami využívají?

Nejvíce respondenti využívají daňových úlev. Uvedlo je 69,2 % z nich. Potvrdilo se, že dotázaní využívají otcovskou dovolenou, rodičovskou dovolenou a ošetřovné zcela minimálně. Ošetřovné využilo 21,2 % oslovených otců, otcovskou pak 13,5 %, rodičovskou dovolenou pouze 5,8 %.

Nejčastějším důvodem, který vedl k rozhodnutí o tom, kdo nastoupí na rodičovskou dovolenou, bylo přání ženy jít na rodičovskou dovolenou. Tuto odpověď volilo 40,4 % otců. Důležitým faktorem byla také výše výdělku (30,8 %). 28,8 % otců si myslí, že se jedná o čistě ženskou záležitost. Na rodičovskou dovolenou si přálo odejít 5,8 % otců. Naopak 1,9 % otců se domnívá, že by se nedokázali o dítě postarat.

Většina, a to 55,8 % otců, nikdy nevyužila možnost ošetřovného. 23,1 % otců ji využívá jen když nikdo jiný nemůže. Pouze jednou ji využilo 11,5 % otců. Pravidelně (vždy) ji využívá 5,8 %. Pouze 2 otcové (3,8 %) uvedli, že se střídají s matkou.

Nejčastěji využívají otcové daňové zvýhodnění na vyživované dítě (84,6 %). Slevu na manžela využívá 21,2 % otců. Slevu za umístění dítěte využívá pouze 5,8 % otců.

Hypotéza č. 5: Otcové nástroje sociální politiky pro podporu aktivního otcovství využívají pouze minimálně.

Ověření H5: Došlo k částečnému potvrzení páté hypotézy. 69,2 % dotázaných otců využívá daňových slev formou nepřímé státní finanční podpory rodin. Ostatní nástroje

sociální politiky (otcovská, rodičovská a ošetřovné) využívají respondenti skutečně pouze minimálně.

DVO 4: Jakou podporu pro aktivní zapojení do péče o rodinu poskytují zaměstnavatelé otcům?

Odpovědi na tuto otázku se u respondentů velmi liší. Zhruba polovina z nich (51,9 %) je spokojená. 48,1 % dotázaných otců zde vidí prostor pro zlepšení. Z odpovědí uvedených u patnácté otázky je patrné, že pracovní trh stále preferuje „mužský“ model pracovní dráhy. Ten se vyznačuje dlouhou pracovní dobou podmíněnou přítomností na pracovišti, schopností časové a prostorové flexibility podle potřeb zaměstnavatele. Část otců v dotazníku projevila zájem o kratší pracovní dobu (19,2 %), lepší time management (11,5 %), o větší nabídku práce na zkrácený úvazek (9,6 %), vyšší platové ohodnocení (5,8 %), méně pracovních povinností (5,8 %), více dovolené (3,9 %) a flexibilní pracovní dobu (1,9 %). Reálně zkrácený úvazek měl možnost využít pouze jeden respondent. Se sdíleným pracovním místem se nesetkal ani jeden z oslovených.

Podle zkušeností dotázaných otců zaměstnavatelé nejčastěji poskytují možnost flexibilní pracovní doby (46,2 %), příp. možnost napracovat si hodiny a potom si je vybrat formou náhradního volna (32,7 %). Dále možnost využít volno pro rodinné záležitost (28,8 %), home office – práce z domova (25 %). Méně časté jsou podnikové jesle nebo mateřská školka. Ty má možnost využít 3,8 % z nich.

Hypotéza č. 6: Zaměstnavatelé dostatečně nepodporují otce v zapojení do péče o děti.

Ověření H6: Tuto hypotézu nelze ani potvrdit ani vyvrátit, jelikož byly odpovědi v šestnácté otázce, která tuto skutečnost ověřovala, téměř vyrovnané. Lze říci, že míra podpory aktivního otcovství závisí na konkrétním zaměstnavateli.

Hypotéza č. 7: Zaměstnavatelé poskytují otcům práci na zkrácený úvazek zcela minimálně. Preferují „mužský“ model pracovní dráhy.

Ověření H7: Došlo k potvrzení sedmé hypotézy. Z uvedených odpovědí vyplývá, že zaměstnavatelé skutečně neposkytují práci na zkrácený úvazek, tudíž stále preferují „mužský“ model pracovní dráhy, který se vyznačuje dlouho u pracovní dobu.

DVO 5: Jak jsou otcové o podpoře rodičovství informováni?

Otcové, kteří se zúčastnili tohoto šetření, nejsou o podpoře aktivního rodičovství dobře informováni. Nějakou kampaň/akci na podporu otcovství dokázalo uvést pouze 7,7 % respondentů, a to jen Den otců. Dosavadní podpůrné programy, které se snažily o zviditelnění této problematiky, se tedy nesetkaly s úspěchem. Ukázalo se, že by dotázaní otcové ocenili státní kampaň (67,3 %), ale nemohla by se řídit vzorem ze Švédska (plakáty Velur papa). Plakáty upřednostnilo pouze 13,5 % dotázaných. Jako atraktivnější se pro respondenty jeví televizní spoty (48,1 %), dokumenty (23,1 %) a možnost kurzů „*Jak pečovat o dítě*“ (17,3 %).

Hypotéza č. 8: Otcové se setkali alespoň s jednou kampaní/organizací/akcí na podporu aktivního otcovství.

Ověření H8: Osmá hypotéza byla vyvrácena. Jelikož 92,3 % z dotázaných otců se s žádnou akcí na podporu aktivního otcovství nesetkalo.

Shrnutí poznatků šetření

Cílem šetření bylo vytvořit nástin současné situace, kdy je role otce spojována s krizí, které se snaží aktéři sociální politiky zabránit podporou aktivního otcovství. Dále je také přivést k zamyšlení nad svou rolí a možnostmi, jež jim Česká republika v rámci své sociální politiky nabízí. Jejich odpovědi mohou sloužit jako podnět pro aktéry sociální politiky, kde a jakým způsobem by bylo možné jejich postavení zlepšit a vytvořit tak přívětivější prostředí, ve kterém se budou moci starat o své děti.

I když z odpovědí vyplývá, že otcové jsou i nadále hlavními živiteli rodiny, dotázaní si uvědomují i svou úlohu pečovatele o děti. Sice se nejvíc věnují činnostem spojeným s trávením volného času svých dětí (povídání, hraní, procházky), ale je patrné, že ve velké míře pomáhají i s chodem domácnosti. S dětmi tito otcové tráví více času, než jsem předpokládala. A je vidět, že by s nimi rádi trávili času ještě víc, což jim

často není umožněno vzhledem k požadavkům a nárokům, které na ně klade pracovní trh. Zaměstnavatelé stále preferují „mužský“ model pracovní dráhy, který od otců vyžaduje velké časové nasazení.

Tím by se vysvětloval velký zájem dotázaných otců o kratší pracovní dobu, lepší time management, větší nabídku práce na zkrácený úvazek, vyšší platové ohodnocení, méně pracovních povinností, více dovolené a flexibilní pracovní dobu. Tohoto požadavku si už politici České republiky všimli a například 1. 1. 2021 byla zavedena možnost sdílených pracovních míst, se kterými se však zatím žádný z respondentů nesešel. Bylo by dobré motivovat zaměstnavatele k vytvoření takovýchto míst, například státním příspěvkem či daňovou úlevou.

Otcové také uváděli, že by ocenili možnost využít ošetřovné až do dvanácti let věku dítěte. Dále by se mohlo jednat o upravení podmínek otcovské dovolené, například aby příspěvek dosahoval 90–100 % platu. Tento příspěvek by nemusel být vázaný na dobu hrazení pojištění. Díky tomu by na něj měli nárok všichni otcové, jelikož pevná vazba s otcem je důležitá pro každé dítě bez rozdílu. Navíc z výzkumů vyplývá, že dobrý vztah s otcem, který se stará o své dítě, dokáže zabránit mnoha patologickým jevům.

Z výsledků šetření se nezdá, že by dotázaní otcové neměli povědomí o nástrojích sociální politiky na podporu aktivního otcovství. Nástroje znají a hodnotí je pozitivně. Jediné, o čem je povědomí horší jsou programy na podporu rodičovství (např. Táto, jak nato). Tudíž cílem sociální politiky nemusí být především tyto nástroje zviditelnit či doplnit o nové, ale je zapotřebí nabízené možnosti pro otce skutečně zatraktivnit. Aby pro ně bylo skutečně výhodné je využít.

Závěr

Bakalářská práce pojednává o otcovství v kontextu sociální politiky. Otec je nepostradatelnou postavou v životě dítěte. Je pro něj zárukou bezpečí, stability, rovného a spravedlivého přístupu. Z tohoto důvodu dokáže otcova přítomnost v rodině zabránit mnoha patologickým jevům (násilné činy, zneužívání drog a alkoholu, záškoláctví, těhotenství nezletilých, psychické problémy a sebevraždy). Avšak jeho role je v současné době poznamenána krizí otcovství. Čím dál víc dětí žije v neúplných rodinách jen s matkou, proto je důležité otce podporovat i v rámci sociální politiky České republiky.

Z tohoto důvodu existují různá opatření (ošetřovné, otcovská dovolená, rodičovská dovolená, daňové úlevy a sladování rodinného a pracovního života). Ta mají za úkol podpořit právě vztah mezi otcem a jeho dětmi a umožnit mu aktivnější zapojení do péče o ně. Česká republika nabízí možnosti obdobné jako jiné státy, např. Švédsko, ale velké množství otců je stále nevyužívá. Touto problematikou se zabývá praktická část práce, jejíž cílem je zjistit povědomí českých otců o možnostech, které jim poskytuje naše sociální politika, a zjistit, zda existují další způsoby, jakými by bylo možné otce podpořit.

Z šetření vyplývá, že dotázaní otcové mají o možnostech na podporu aktivního otcovství přehled, přesto jednotlivá opatření příliš nevyužívají. Domnívám se, že předmětem sociální politiky není vytvořit další, nová opatření, ale upravit ta stávající takovým způsobem, aby byla pro otce skutečně výhodná a rádi je využili. Způsob, jak zatraktivnit nástroje sociální politiky na podporu aktivního otcovství, by mohl být zajímavým tématem pro další výzkum.

Seznam použité literatury a zdrojů

AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-581-0.

AUGUSTYN, Józef. *O otcovství s Józefem Augustynem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. Autor – téma. ISBN 80-7192-632-9.

BANABIC, Dorel. *Advanced Methods in Material Forming* [online]. Springer, 2007 [cit. 16.5.2018]. Dostupné z ProQuest Ebook Central: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/zcup-ebooks/detail.action?docID=302014>

BASKERVILLE, Stephen. *Is There Really a Fatherhood Crisis?* Independent Review [online]. 2004, 8(4), [cit. 2021-03-30]. ISSN 10861653.

BIDDULPH, Steve. *Kniha o mužství / Steve Biddulph*; [z anglického originálu přeložila Marie Polasková]. 2011. ISBN 9788026200123.

BUDÍKOVÁ, Marie, KRÁLOVÁ, Maria a MAROŠ, Bohumil. *Průvodce základními statistickými metodami*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3243-5. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ee8f6ca0-b1c5-11e7-a000-005056827e51>

BURGESS, Adrienne. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. Brno: Jota, 2004. ISBN 80-7217-296-4.

ČERVENÁ, Zuzana. *Komentář zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 788* [online]. Verlag Dashöfer, 2016 [cit. 22.03.2021]. Dostupné z: https://www.du.cz/33/komentar-zakona-89-2012-sb-obcansky-zakonik-788-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EtuvCojfP1DmnWo40-Y18zWaTjO-FbjuRA/?uri_view_type=44&uid=1_t9qVwny2nmVSVWgFJRxB8Pa9sCTZRcn&e=1MinKVmDaznluGtd86XyBJ-zB0jx_FnnF

DUDOVÁ, Radka. Rozporuplné diskursy otcovství. *Gender Sociologie* [online]. 2007 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20070610041000/http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2007010403>

FAFEJTA, Martin, Martin JÁRA, Hana MAŘÍKOVÁ, Lukáš MULLER, Kristýna PEŠÁKOVÁ, Iva ŠMÍDOVÁ, Ivan VODOCHOVSKÝ a Lucia ZACHARIÁŠOVÁ. *Sociální podmínky otcovství v České republice: Zpráva Pracovní skupiny muži a rovnost žen a mužů* [online]. Praha, 18.4. 2014 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/pracovni_skupina_muzi_a_rovnosti_zen_a_muzu/Zprava-o-socialnich-podminkach-otcovstvi.pdf

FRIEDLEANDEROVÁ, Hana. *Podoby otcovství v ČR – sociologický výzkum* [online]. MEDIARESEARCH, a.s., 23.4. 2010n. l. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://www.tatanaplnyuvazek.cz/wp-content/uploads/2013/05/zaverecna-zprava-podoby-otcovstvi.pdf>

GREGORY, Abigail a Susan MILNER. *What is "New" about Fatherhood?: The Social Construction of Fatherhood in France and the UK*. MEN AND MASCULINITIES [online]. 2011, 14(5), [cit. 2021-03-22]. ISSN 1097184X. Dostupné z: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/pdf/10.1177/1097184X11412940>

HANEY, Lynne a Miranda MARCH. *Married Fathers and Caring Daddies: Welfare Reform and the Discursive Politics of Paternity*. Social Problems [online]. 2003, 50(4), [cit. 2021-03-30]. ISSN 00377791.

HOBSON, Barbara Meil. *Making Men Into Fathers: Men, Masculinities and the Social Politics of Fatherhood*. 2002. ISBN 9780521809276.

HÖHNE, Sylva. *Změny v čerpání rodičovského příspěvku v demografických souvislostech*. Demografie [online]. 2017, 59(1), 5-22 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/46203820/H%C3%B6hne.pdf/53e76ce6-1bc9-4935-9624-8d71be3ce8d1?version=1.0>

HUBÍK, Stanislav. *Hypotéza: metodologický nástroj výzkumu ve společenských vědách*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006. ISBN 80-7040-842-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:7428622a-e973-422c-abdf-58a330275205>

KANÁK, Jan. *Výzkum pro sociální práci studijní pomůcka pro bakalářské a magisterské studium na HTF UK*

KOZEL, Roman, MYNÁŘOVÁ, Lenka a SVOBODOVÁ, Hana. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3527-6. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:022be671-69cd-471b-b2dc-134ce7b9742c>

KÖRBL, Hugo a Česko. *Zákon o státním občanství České republiky: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-736-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:436e028a-0ebc-4485-a64b-9849094e5687>

KŘÍŽKOVÁ, Alena, ed. *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, c2005. ISBN 80-7330-077-X.

KŘÍŽKOVÁ, Alena. *Práce a péče: proměny "rodičovské" v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Sociologické aktuality. ISBN isbn978-80-86429-94-6.

KUBÁTOVÁ, Jaroslava. *Středisko distančního vzdělávání a Filozofická fakulta. Elementární statistika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1125-3. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a9abb390-1518-11e7-8a18-5ef3fc9ae867>

KUNDRA, Lucie. *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. Praha: Otevřená společnost – Centrum ProEquality, [2009]. Analýza. ISBN 978-80-87110-14-0.

MAŘÍKOVÁ, Hana. *Kdo jsou otcové na rodičovské dovolené?*, Gender, rovné příležitosti. 2000. Roč. 2004. č. 1, s. 8-10.

MAŘÍKOVÁ, Hana a Radka Radimská. *Podpora využívání rodičovské dovolené muži*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003. 107 s.

MURDZA, Karol. *Sociologický výskum*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. s. 78. ISBN 978-80-86708-91-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:73c22bc0-6051-11e4-9ab5-5ef3fc9ae8>

Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU, 26.4. 2017 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52017PC0253>

NOVÁK, Tomáš a Blanka DVOŘÁČKOVÁ. *Vztah otce a dcery*. Praha: Grada, 2009. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2078-4.

NOVÁK, Tomáš. *Vztah otce a syna*. Praha: Grada, 2008. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2079-1.

LIEBIG, Brigitte a Mechtild OECHSLE. *Fathers in Work Organizations* [online]. 2017 [cit. 2021-04-21]. ISBN 9783847407034. ISSN edsors.

Příjemci rodičovského příspěvku podle pohlaví, věku a krajů v roce 2019 [online].

Vybrané údaje o sociálním zabezpečení, 2019 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/122363204/19002920306.pdf/41143222-9b61-4301-8488-74953431bab5?version=1.1>

ROTUNDO, E.A. *American Fatherhood: A Historical Perspective*. American Behavioral Scientist [online]. 1985, 29(1), [cit. 2021-03-22]. ISSN 15523381. Dostupné z: doi:10.1177/000276485029001003

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU. In: Úřední věstník Evropské unie, L 188/79, 12.7. 2019. s. 79–93. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32019L1158>

ŠMÍDOVÁ, I. *Rodiny, kde pečují otcové*. Gender, rovné příležitosti. 2000-. Roč. 2004, č. 4, s. 10-12.

Už tři roky pomáhá otcovská novopečeným tatínkům [online]. Praha: Oddělení

komunikace ČSSZ a tiskové oddělení MPSV, 1.2. 2021, [cit. 2021-04-20]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/2061970/01_02_2021_Tri_roky_otcovske+.pdf/789e5152-af4d-0a5d-b2ae-82f09a999b2c

VAŠEK, Bedřich. *Dějiny křesťanské charity*. V Olomouci: Velehrad, 1941. Knihovna charity.

ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. V českém jazyce vydání druhé, rozšířené a revidované autorem. Přeložil Petr PATOČKA, přeložila Olga ČAPLYGINOVÁ. Praha: Prostor, 2017. ISBN 978-80-7260-347-3.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.

Zákon č. 438/2020 Sb., o úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, v platném znění.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, v platném znění.

Seznam příloh k bakalářské práci

1) VZOR DOTAZNÍKU

1 Co pro Vás znamená aktivní otcovství?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Táta na plný úvazek Péče o děti Finanční podpora rodiny Zábava s dětmi Prázdný pojem
- Nikdy jsem se s tímto pojmem nesetkal
- Jiná.

2 Jakou roli ve své rodině zastáváte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- vychovatel pečovatel žvítel
- Jiná.

3 Jak hodnotíte sebe jako otce pečovatele?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Jsem se sebou spokojený Spíše spokojený Spíše nespokojený Rozhodně nespokojený
- Jiná.

4 Kolik času se věnujete dětem v běžném všedním dnu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Méně než 1 hodina 1 hodina 2 hodiny 3 hodiny 4 hodiny Více než 4 hodiny

5 Jste s množstvím času, který s dětmi trávíte, spokojený?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Rozhodně ano Spíše ano Spíše ne Rozhodně ne

6 Jaké konkrétní činnosti spojené s každodenní péčí o děti vykonáváte?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Nákup potravin Nákup oblečení a obuvi Návštěvy lékaře Hraní Povídání Procházky
 Doprovod na kroužky Příprava jídla Koupání Čtení Uspávání
 Jiná...

7 Které z těchto nástrojů sociální politiky jste využil?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Otcovská dovolená Rodičovská dovolená Ošetřovné Daňové úlevy Žádný

8 Jak hodnotíte možnost otcovské dovolené?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Dobrý nápad Nemohu ji využít Nevěděl jsem o ní Zbytečnost
 Jiná...

9 Využil jste možnosti rodičovské dovolené?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ano Ne

10 Co rozhodlo o tom, kdo nastoupí na rodičovskou dovolenou?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Přál jsem si jít na rodičovskou dovolenou Žena si přála jít na rodičovskou dovolenou Myslím si, že je to čistě ženská záležitost Nedokázal bych se o dítě postarat
 Výše výdělků
 Jiná...

11 Jak často využíváte možnosti ošetřovného v případě nemoci dítěte?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- nikdy pouze jednou jen pokud nikdo jiný nemůže vždy střídáme se

12 Využíváte některou z uvedených daňových úlev?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- slevu na manžela sleva za umístění dítěte daňové zvýhodnění na vyživované dítě

13 Vnímáte podporu otcovství ze strany státu jako dostatečnou?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Rozhodně ano Spíše ano Spíše ne Rozhodně ne

14 Jaká další opatření by Vám pomohla více se zapojit do každodenní péče o děti a rodinu?

15 Poskytuje Vám zaměstnavatel dostatečný prostor, abyste se mohli věnovat dětem? (možnost jít na otcovskou dovolenou, rodičovskou dovolenou...)

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Rozhodně ano Spíše ano Spíše ne Rozhodně ne

16 Nabízí Váš zaměstnavatel některé z těchto výhod?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Možnost napracovat si hodiny a potom je vybírat formou náhradního volna Flexibilní pracovní doba Podnikové jesle nebo mateřská školka Možnost home office – práce z domova
- Zkrácený úvazek Volno pro rodinné záležitosti (porod...)
- Jiná...

17 Myslíte si, že je důležité podporovat aktivní otcovství?

Nápověda k otázce: (V konceptu „aktivního otcovství“ je otec pojímán jako stejně schopný rodič jako matka. Očekává se od něj, že se bude aktivně podílet nejen na výchově svých dětí, ale také na přímé každodenní péči o ně.) Vyberte jednu odpověď

- Rozhodně ano Spíše ano Spíše ne Rozhodně ne

18 Setkali jste se s nějakou akcí, organizací podporující otce? Ano/ne. Pokud ano, s jakou.

19 Co by Vám pomohlo k lepší orientaci v oblasti podpory aktivního otcovství?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Státem financovaná kampaň Možnost kurzů "Jak pečovat o dítě" Televizní spoty Informační plakáty Dokumenty
- Jiná...

20 Má pro Vás smysl kampaň na podporu aktivního otcovství, která je podporovaná státem?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Rozhodně ano Spíše ano Spíše ne Rozhodně ne